

Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко,
О. Л. Хомич, І. В. Гарбузюк, Н. В. Андрук, К. С. Василенко

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
Видавництво «Алатон»
2018

УДК 57.081.1 (075.2)

Я-11

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 06.07.2018 № 734)

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Я-11

Я досліджую світ: підруч. інтегрованого курсу для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Частина 1 / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, О. Л. Хомич, І. В. Гарбузюк, Н. В. Андрук, К. С. Василенко. — К. : Видавництво «Алатон», 2018. — 128 с.

ISBN 978-966-2663-59-4

Підручник «Я досліджую світ» створено відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87, може використовуватися за чинними Типовими освітніми програмами.

УДК 57.081.1 (075.2)

ISBN 978-966-2663-59-4

ТОВ «Видавництво «Алатон», текст, дизайн, малюнки, 2018
© Т. В. Воронцова, текст, дизайн, малюнки, 2018
© ТОВ «Видавництво «Розумники», малюнки, 2018

ЗМІСТ

ВЕРЕСЕНЬ

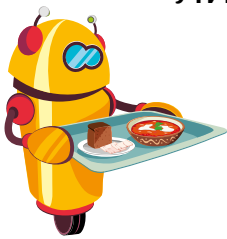
Знайомство зі школою.....	6
Наш клас.....	14
Правила дружби.....	22
Наше довкілля.....	30

ЖОВТЕНЬ

Дорога до школи.....	38
Наша Батьківщина.....	46
Золота осінь.....	54
Подорож у минуле.....	62

ЛИСТОПАД

Світ техніки.....	70
Космос.....	78
Як стати підприємливими.....	86

ГРУДЕНЬ

Людина та її здоров'я.....	94
Вода у нашому житті.....	102
Зимонька-зима.....	112
Зимові свята.....	120

ПРИВІТ, ДРУЗИ!

Я — маленьке кошеня, мене звати Мурчик. Як і ви, я розумне і допитливе, а також чемне і веселе. Разом ми вирушимо в цікаву подорож світом, будемо досліджувати його і вчитися жити в ньому. Я допомагатиму вам в усьому.

Запишу до словничка нові слова.

Розкажу, що ми будемо робити впродовж тижня.

Щось запитаю чи запропоную завдання.
*Так позначу завдання підвищеної складності.

Щось пораджу, підкажу правила.

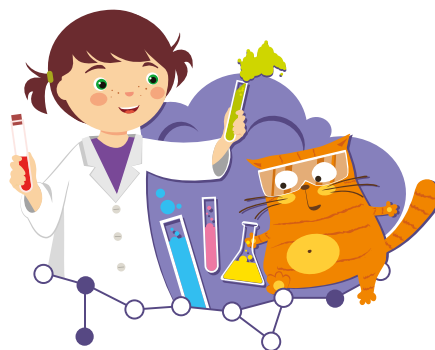
Зверну вашу увагу на важливу інформацію.

Обіцяю, що разом нам буде цікаво і весело. Адже ми будемо:

працювати в парах і групах

виконувати досліди

ходити на екскурсії

виготовляти саморобки

розігрувати сценки

обговорювати
казки і мультфільми

Знайомство зі школою

- УРОК • ПЕРЕРВА • ШКІЛЬНІ ПРАВИЛА
- ЕВАКУАЦІЯ • ЗАПАСНИЙ ВИХІД

Цього тижня ви:

- ознайомитеся з приміщеннями вашої школи;
- познайомитеся з тими, хто там працює;
- потренуєтеся виходити зі школи у разі небезпеки;
- обстежите шкільне подвір'я.

НАША ШКОЛА

Розгляньте малюнок і обговоріть:

- Скільки поверхів у цій школі?
- Які приміщення тут зображено?

Обстежте приміщення вашої школи. Обговоріть:

- Скільки поверхів у вашій школі?
- На якому поверсі ваш клас, їдальня, медичний кабінет, актова і спортивна зали, бібліотека?
- Які ще приміщення є на вашому поверсі?

ХТО ПРАЦЮЄ У ШКОЛІ

Кухарі

Лікарі

Учителі

Прибиральники

Охоронці

- Хто зображений на малюнках?
- Скількох учителів ви знаєте?
- Як ви звертаєтеся до них?
- Як звуть директора чи директорку вашої школи?
- З ким іще ви познайомились у школі? Як їх звати?
- До кого треба звернутись, якщо ви захворіли?

ЕВАКУАЦІЯ ЗІ ШКОЛИ

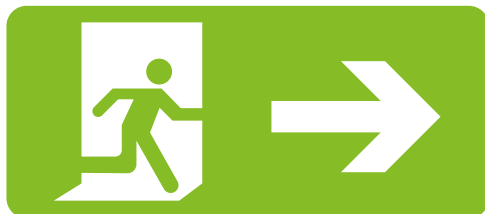
Евакуація — це організований вихід із приміщення під час небезпечної ситуації, наприклад пожежі. Потренуйтеся виходити зі школи згідно з правилами евакуації.

Правила евакуації

- Зберігайте спокій.
- Виконуйте вказівки дорослих.
- Станьте ланцюжком.
- Покладіть руки на плечі того, хто стоїть попереду.
- Починайте рухатися за командою.
- Вийшовши з приміщення школи, стійте з класом.
- Якщо хтось загубився, повідомте дорослим.

ЗНАКИ ЕВАКУАЦІЇ

Розгляньте знаки евакуації та обговоріть:

- Що означають ці знаки?
- Чи є вони у вашій школі? Де саме?
- Що вони підказують?

Разом із дорослими пошукайте такі знаки у магазині, на вокзалі чи в кінотеатрі.

ДОСЛІДЖУЄМО ШКУЛЬНЕ ПОДВІР'Я

Розгляньте малюнок і обговоріть:

- Де можна гратися на цьому подвір'ї?
- Куди дітям ходити не слід?
- Чим це подвір'я схоже на подвір'я вашої школи?
- Чим відмінне?
- Де на подвір'ї вашої школи можна гратися?
- Куди вам ходити не слід?

ВІДПОЧИНОК НА ШКІЛЬНОМУ ПОДВІР'І

- Розгляньте малюнки про відпочинок на шкільному подвір'ї.
- Придумайте цим дітям імена.
- *Складіть розповідь за малюнком.

ЩО РОБИТИ НА ПЕРЕРВІ

Юра твердить, що перерва —
втричі більша від уроку,
бо встига Юрко за неї
кupu справ зробить нівроку.
За перерву Юра встиг
насмішити в класі всіх.
Десь залізти встиг у фарбу,
гулю встиг набить об парту
й на портфель Руденко Лізи
причепить якусь мармизу.
В двір помчав — аж тут дзвінок:
знову треба на урок!
Та в Юрка спокійні нерви,
бо урок мине за мить,
ну, а потім знов перерва:
встигне купу справ зробить!

Анатолій Костецький

Розгляньте малюнки і розкажіть хлопчикові, що слід робити на перерві замість того, щоб бешкетувати.

Наш клас

- ПРАВИЛА КЛАСУ • КОРОЛІВСЬКА ПОСТАВА
- НАПЛІЧНИК • ДРУЖНИЙ КЛАС

ЦЬОГО ТИЖНЯ ВИ:

- дізнаєтеся правила поведінки у класі;
- перевірите свою поставу;
- вивчите правила і вправи для формування гарної постави;
- навчитеся правильно складати наплічник;
- потренуєтеся працювати разом.

ПРАВИЛА КЛАСУ

Правила підказують, що можна робити у класі, а чого робити не можна.

Приходити вчасно

Правило піднесеної руки

Слухати і чути

Брати до школи все необхідне

- Які правила зображено на малюнках?
- Яких іще правил важливо дотримуватися у класі?
- Що буде, якщо цього не робити?

ПРО ЩО ВНОЧІ ШЕПОЧУТЬ ПАРТИ?

Казка

У школі закінчуються уроки, й діти та вчителі йдуть додому. І ніхто навіть не здогадується, що коли у вікно зазирає місяць, від його сяйва прокидаються парти. Саме тоді чутно тихий шепіт — починається цікава розмова.

— Ви тільки подивіться на мене! — поскаржилася перша парта. — Я вся розмальована і подряпана.

— Так, так! — підтримала її друга. — Ось які плями від фарби залишилися після уроку малювання.

— Я згодна з вами, подруги! — почувся голос третьої. — Які ці діти неохайні! Я б залюбки їх провчила! Але як?

— Давайте втечемо від них, нехай посидять на підлозі!

Але тут визирнуло сонечко, і парти при денному світлі почали потихеньку засинати.

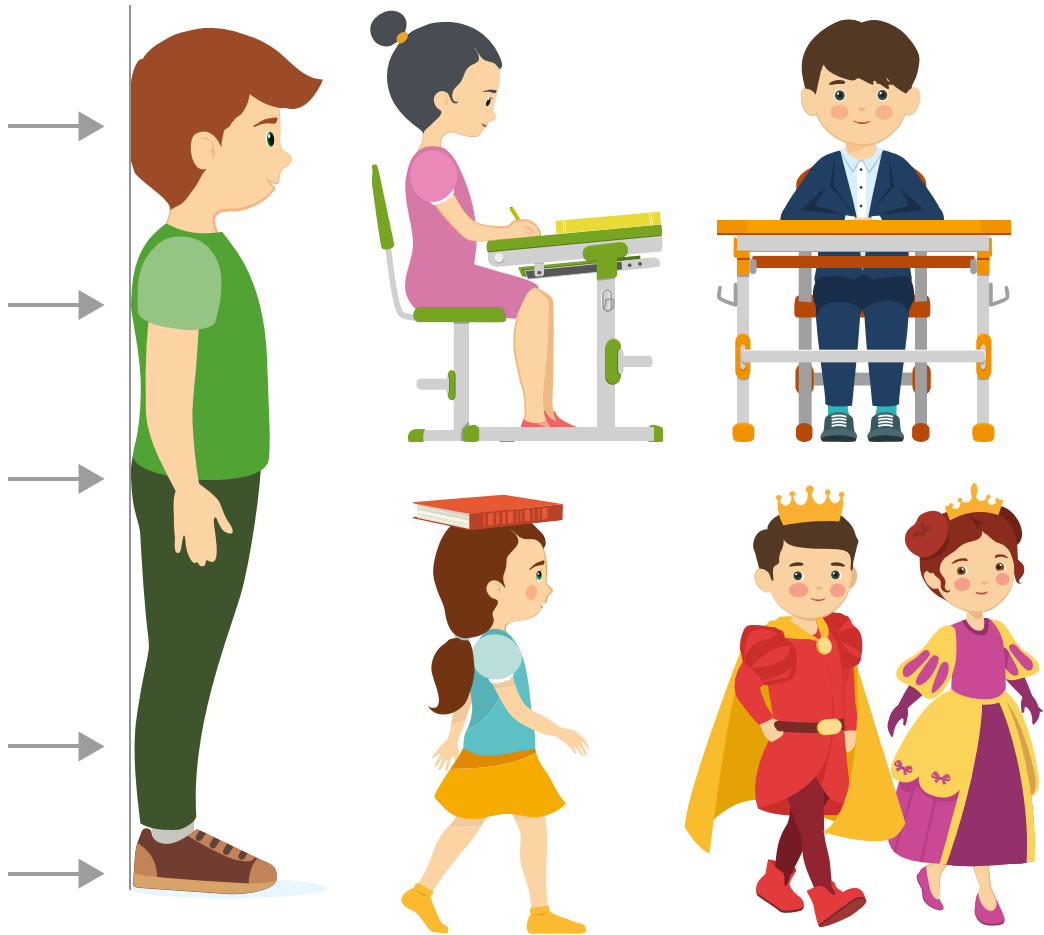
Скриль Владислава, учениця 2-го класу

- Чому парти хотіли втекти?
- Що потрібно зробити, щоб цього не сталося?
- Що, крім парт, є у вашому класі?
- Як зробити, щоб у класі всім було затишно?

ПРАВИЛЬНА ПОСТАВА

Ваша постава — це те, як ви стоїте, ходите, сидите.
Правильна постава — дуже гарна, зміцнює здоров'я.

- Перевірте свою поставу.
- Навчіться правильно сидіти за партою.
- Уявіть себе принцями і принцесами. Потренуйтеся ходити, тримаючи королівську поставу.

ЧИ МАЮТЬ ТВАРИНИ ПОСТАВУ?

Тварини теж мають поставу. А ви зможете її показати?

Розгляньте малюнки і виконайте руханку:

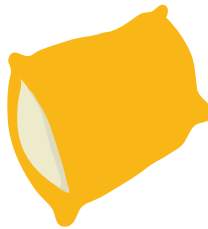
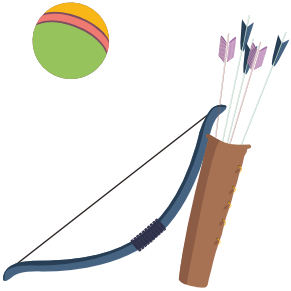
- походіть, як леви;
- потягніться вгору, як котики і жирафи;
- побігайте, як страуси;
- сядьте, як білочки.

МИКОЛКА-ПЕРШОКЛАСНИК

Перший раз малий Микола став збиратися до школи. Олівець поклав у сумку, книги, ручку, зошит, гумку, м'яч, перо, граблі, подушку, на обід м'яку пампушку, двох ведмедиків, лопату, білочку руду хвостату, лук, і стріли, і рушницю, ще й пухкеньку паляницю, ще й стільця, стола, і парту, і географічну карту, трактора, машинку, мило — вже й надворі звечоріло. Сів Микола, дума думку: «Чи усе поклав у сумку?»

Надія Кур'ян

Правила для гарної постави

- Носіть наплічник, а не портфель.
- Одягайте його на обидва плеча.
- Складайте в нього лише те, що потрібно у школі.
- Спіть на плоскому ліжку і невеликій подушці.
- Щодня кілька хвилин ходіть із книжкою на голові.

ВЕСЕЛКА

Казка

Жили собі олівці. Разом вони розмальовували світ. Та одного разу олівці посперечалися. Кожен олівець вважав себе найкращим.

Сонце все це бачило. І вирішило воно зробити з олівців смужку, що складається з різних кольорів: червоного, помаранчевого, жовтого, зеленого, блакитного, синього, фіолетового.

Коли всі кольори з'єдналися, утворилася веселка. І олівці зрозуміли, що один без одного вони існувати не можуть.

Кожухар Денис, учень 2-го класу

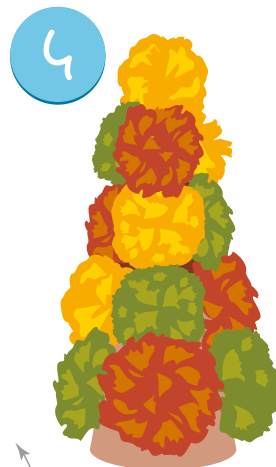
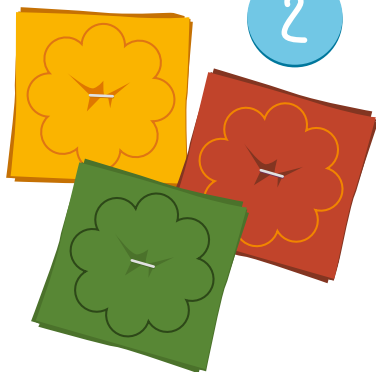
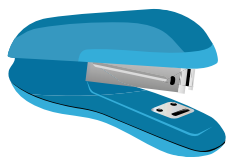
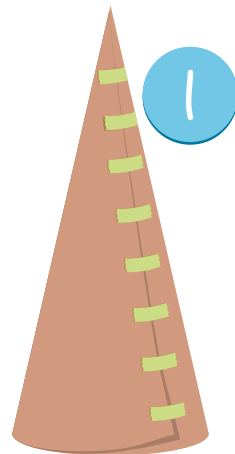
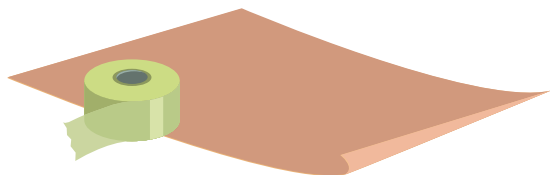
- Чому сперечалися олівці?
- Як Сонце їх примирило?
- Які правила допоможуть вам стати друзими?

СТВОРЮЄМО РАЗОМ ОСІННЄ ДЕРЕВО

Разом ми можемо зробити набагато більше, ніж по-одиноці. Щоб переконалися в цьому, створіть разом осіннє дерево.

Вам знадобляться:

- картон;
- скотч;
- серветки — по 3 штуки для кожного;
- степлер зі скріпками;
- ножиці та клей.

Ножицями користуйтеся обережно!

Правила дружби

- ДРУЗИ • ДІВЧАТКА • ХЛОПЧИКИ
- ДОМАШНІ УЛЮБЛЕНЦІ

Цього тижня ви:

- поміркуєте, хто такі справжні друзі;
- переконаєтеся, що хлопчики і дівчатка можуть бути добрими друзями;
- навчитеся знайомитися з новими друзями;
- розкажете, як ви дбаєте про своїх друзів-тварин.

ЩО РОБЛЯТЬ ДРУЗИ?

Із друзями весело гратися, вони завжди допомагають і дбають одне про одного.

Розгляньте малюнки і скажіть:

- Що роблять друзі?
- Що ще вони можуть зробити?

* Прочитайте вірш на наступній сторінці. Скажіть, чого справжні друзі ніколи не роблять.

ТИХЕНЬКА ДІВЧИНКА

Чого це на мене так сердяться в школі?

Та я ж не чіпаю нікого ніколи.

Ні з ким не сварюся, сиджу собі тихо,

а з цього виходить одне тільки лихо.

Оце я сказала, — така в мене звичка, —

що в Галі, як мишачий хвостик, косичка.

Що в Каті спідничка — неначе з рогожі,

та ще й черевички на човники схожі.

Що в Тані волосся нечесане досі,

що очі в Мар'янки маленькі та косі,

що в зошиті в Лесі самі тільки плями:

напевне, бруднючими пише руками.

Я ж правду кажу їм... І що тут такого?

Тож я не чіпаю ніколи нікого.

Сиджу собі тихо і в школі, і вдома,

і чом вони сердяться всі — невідомо!

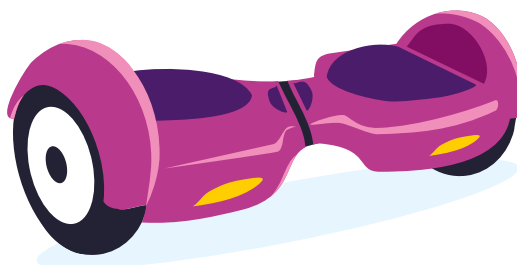
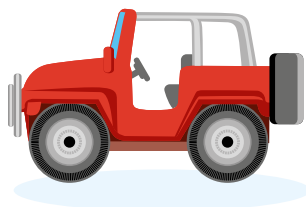
Марія Пригара

* Поясніть, як ви розумієте прислів'я.

- Вітер руйнує гори, а зле слово — дружбу.
- Гостре словечко коле сердечко.
- Лагідне слово залізні двері відчиняє.

ДРУЗИ ПРОТИЛЕЖНОЇ СТАТІ

- Які іграшки зображено на малюнках?
- Які ваші улюблені ігри та іграшки?

**Дівчаткам і хлопчикам
цікаво гратися разом.**

НЕ ТАКИЙ, ЯК УСІ

Андрійко порозкладав на столику гілочки, квіти і травинки. Розставив між ними іграшкових динозавриків і подивився в бік гойдалок, де гралися діти. Потім почав возити динозавриків по столі. Він уявляв собі дику джунглі, а між ними своїх тварин. Великих і сильних.

— Напевно, з великими і сильними всі хочуть гратися. Не те, що зі мною, — зітхнув хлопчик.

— А що з тобою? — підійшла до нього дівчинка.

— Я не такий, як усі, — Андрійко сперся руками об стіл і мовчки від'їхав від нього своїм візком.

— Теж знайшов проблему! — сказала дівчинка. — Мене звать Алінка.

— Я — Андрійко. У мене ще є динозаврики. — Андрійко дістав з кишень динозавриків і почав розповідати про них.

До столу підійшли інші діти. Вони уважно слухали Андрійка. Потім почали разом гратися динозавриками та іншими іграшками.

Любов Бурак

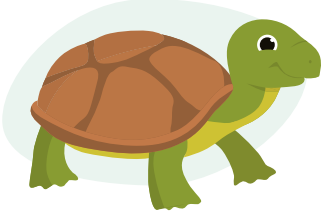
- Що можна зробити, якщо ваш друг не вміє того, що у вас добре виходить?
- Що можна зробити, якщо хтось ображає вашого друга?

ЯК ПОЗНАЙОМИТИСЯ З НОВИМИ ДРУЗЬЯМИ

- Розгляньте малюнок. Зіграйте таку сценку в парах.
- Запропонуйте свої способи знайомства.

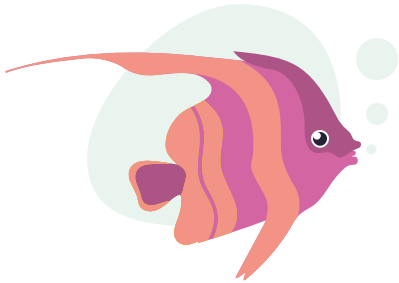
ТВАРИНИ — НАШІ ДРУЗИ

Черепаха

Кіт

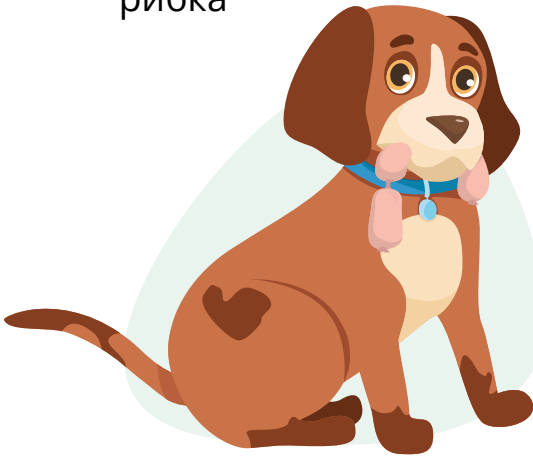
Акваріумна
рибка

Хом'як

Папуга

Собака

Шиншила

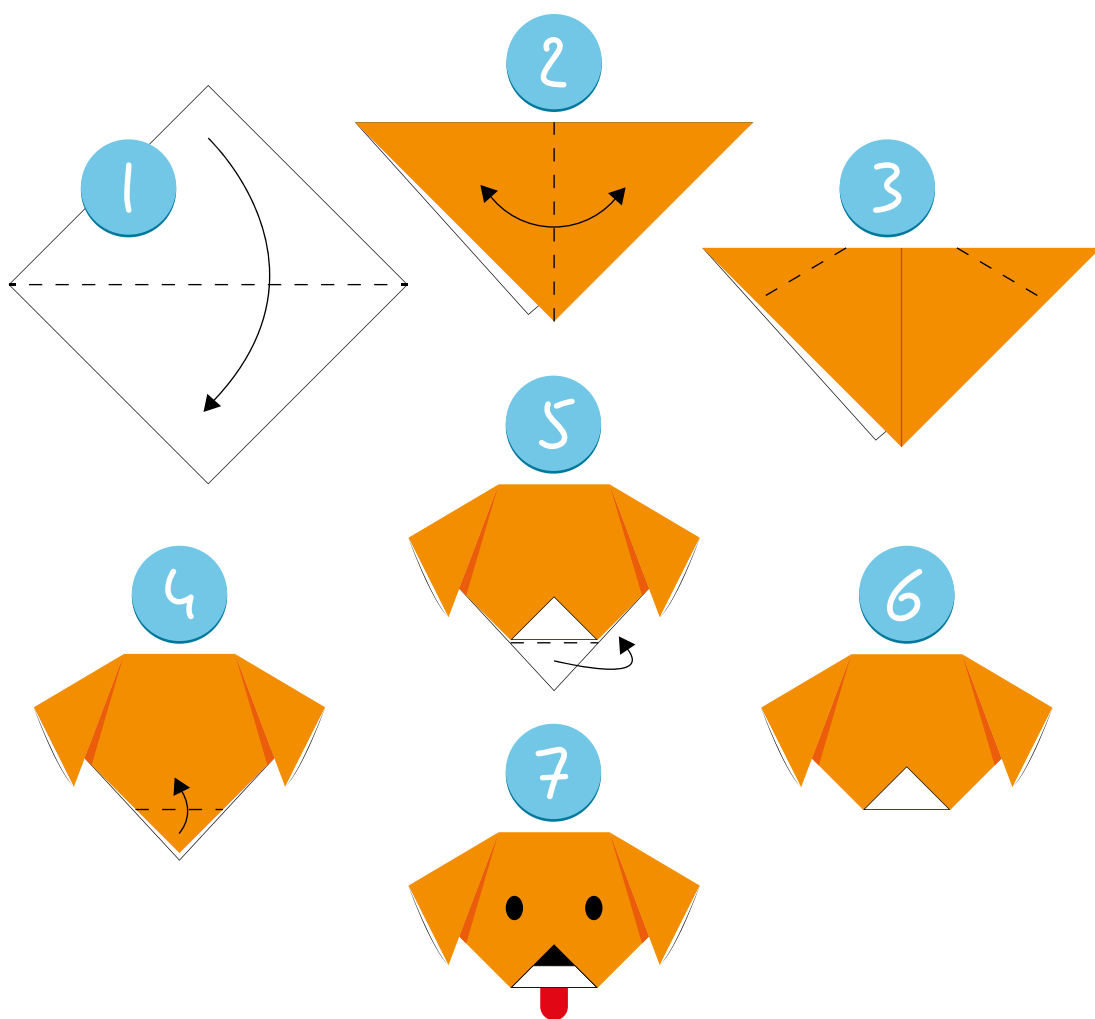
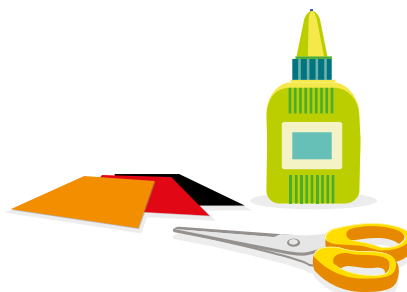

- Які домашні улюбленці зображені на малюнках?
- Чим їх годують?
- Для кого з них потрібна клітка, акваріум?
- Які домашні улюбленці є у вас?
- Розкажіть, як ви про них дбаєте.

СТВОРЮЄМО ДОМАШНЬОГО УЛЮБЛЕНЦЯ

Вам знадобляться:

- папір основного кольору;
- чорний і червоний папір;
- ножиці;
- клей.

Очі й носик вирізати з чорного паперу, а язичок — з червоного і наклеїти.

Наше довкілля

- ДОВКІЛЛЯ • НЕЖИВА ПРИРОДА
- ЖИВА ПРИРОДА • РУКОТВОРНИЙ СВІТ

Цього тижня ви:

- дізнаєтеся, з чого складається довкілля;
- з'ясуєте, що допомагає його вивчати;
- дослідите зв'язок між неживою та живою природою, рослинами і тваринами;
- визначите кола свого спілкування.

ІЗ ЧОГО СКЛАДАЄТЬСЯ ДОВКІЛЛЯ

Довкілля — це все, що є довкола нас. Це жива і нежива природа, а також усе, що створили люди. Зорі, сонце, хмари, гори, річки, моря належать до неживої природи. А рослини, тварини і люди — до живої.

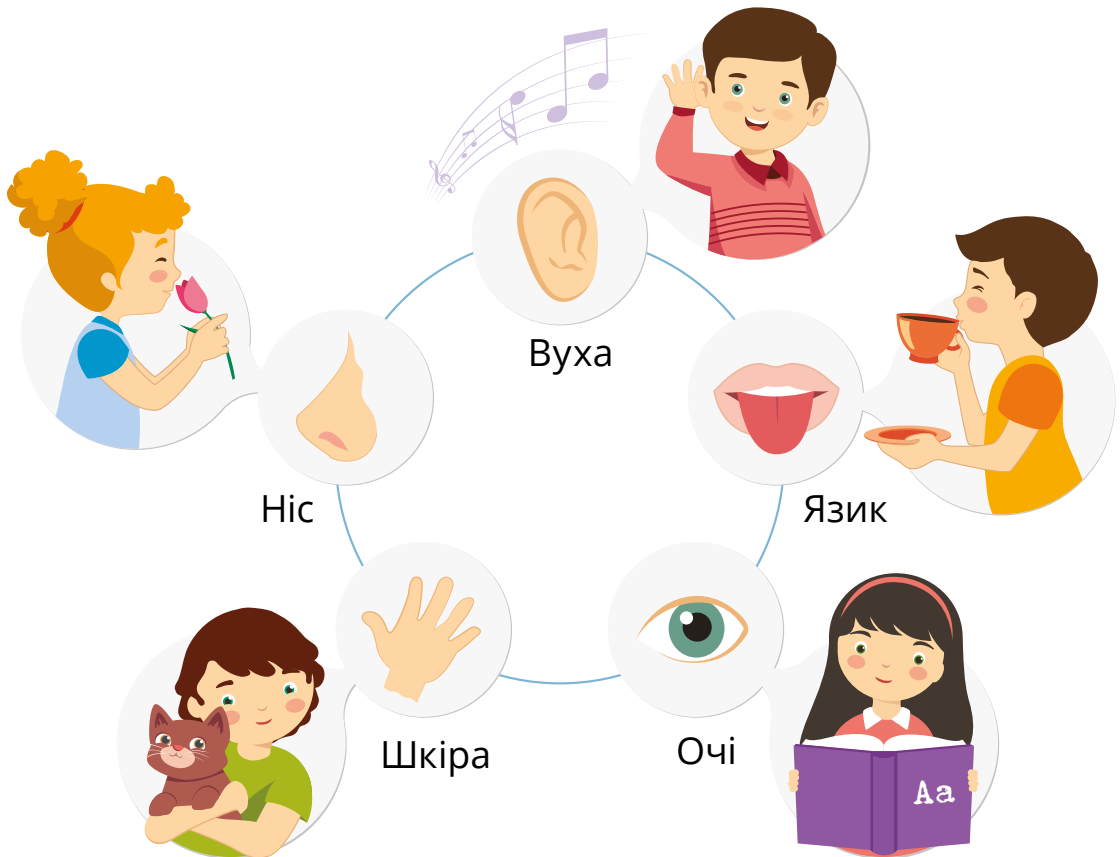

Розгляньте малюнки на цій і попередній сторінках.
Назвіть те, що:

- належить до живої природи;
- належить до неживої природи;
- створене людьми.

ОРГАНИ ЧУТТЯ

Органи чуття допомагають нам орієнтуватись у до-
вкіллі та досліджувати його.

- Який орган чуття допомагає розпізнавати кольори?
- Який орган чуття допомагає чути звуки, голоси?
- Який орган чуття допомагає відчувати смак продуктів?
- Який орган чуття допомагає розпізнавати запахи?
- Який орган чуття допомагає відчувати холод, спеку?
- Які органи чуття є парними?
- Який орган чуття є найбільшим?

ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Окрім власних органів чуття, люди для дослідження довкілля використовують спеціальні прилади.

Ваги

Ростомір

Телескоп

Бінокль

Лупа

Мікроскоп

За допомогою якого приладу можна:

- розглядати дрібні деталі;
- розглядати космічні тіла;
- спостерігати за пташками;
- дізнаватися зріст?

* Які ще прилади для досліджень ви знаєте?

ЗВ'ЯЗОК ЖИВОЇ І НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ

Усьому живому на Землі — рослинам, тваринам і людям — потрібні вода, ґрунти, сонячне світло і тепло.

Люди вирощують рослини і тварин для своїх потреб. Такі рослини називають *культурними*, а тварин — *свійськими*.

- Які тварини та рослини зображені на малюнку?
- Яких ще свійських тварин ви знаєте?
- Які ще культурні рослини ви знаєте?
- Що вирощують у садах?
- Що вирощують на городах?

ЗВ'ЯЗОК ТВАРИН І РОСЛИН У ЛІСІ

Серед листя дерев живуть комахи. Птахи поїдають комах, а також різні плоди та насіння. На гілках дерев вони будують свої гнізда. В дуплах дерев живуть білки. Таке скупчення тварин приваблює хижаків — лисиць, борсуків, сов.

* Розгляньте малюнок і обговоріть:

- Які тварини зображені на ньому?
- Які з них літають, стрибають, повзають, бігають?
- Які з них є птахами, звірами, комахами?
- Хто з цих тварин травоядний, а хто — хижий?

РУКОТВОРНИЙ СВІТ

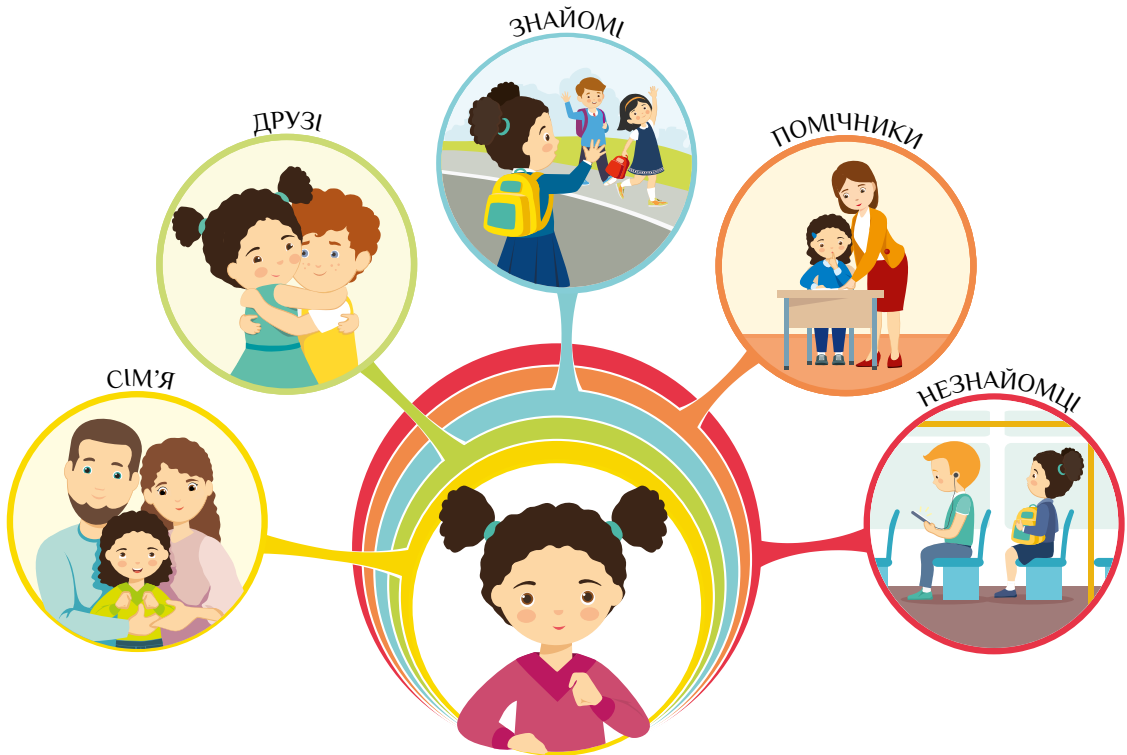
Люди створили довкола себе цілий світ: житлові будинки, школи, лікарні, магазини, дороги, транспорт.

- Розгляньте малюнок і назвіть те, що створили люди.
- Що із зображеного є у вашому населеному пункті?

КОЛА СПІЛКУВАННЯ

Усі люди, з якими ви живете, навчаєтеся, граєтеся, зустрічаєтеся, належать до вашого довкілля. Це сім'я, сусіди, друзі, однокласники, вчителі, продавці у магазинах, знайомі й незнайомці.

- Які кола спілкування зображені на малюнку?
- Людям з якого кола ви довіряєте найбільше?
- До людей з якого кола можна звернутися по допомогу в разі потреби?
- Людям з якого кола не варто занадто довіряти, кудись ходити з ними, відчиняти їм двері своєї оселі?

Не розмовляйте з незнайомцями, нічого не беріть у них, нікуди не ходіть із ними.

Дорога до школи

- ТРОТУАР • БОРДЮР • ПРОЇЗНА ЧАСТИНА
- ПЕРЕХРЕСТЯ • ПІШОХІДНИЙ ПЕРЕХІД
- ДОРОЖНІ ЗНАКИ • СВІТЛОФОР

Цього тижня ви:

- вивчите складові частини дороги;
- навчитеся розрізняти знаки для пішоходів;
- дослідите шлях до своєї школи;
- виготовите світловідбивачі, щоб бути помітними на дорозі у темряві.

СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ДОРОГИ

Знайдіть на малюнку складові частини дороги:

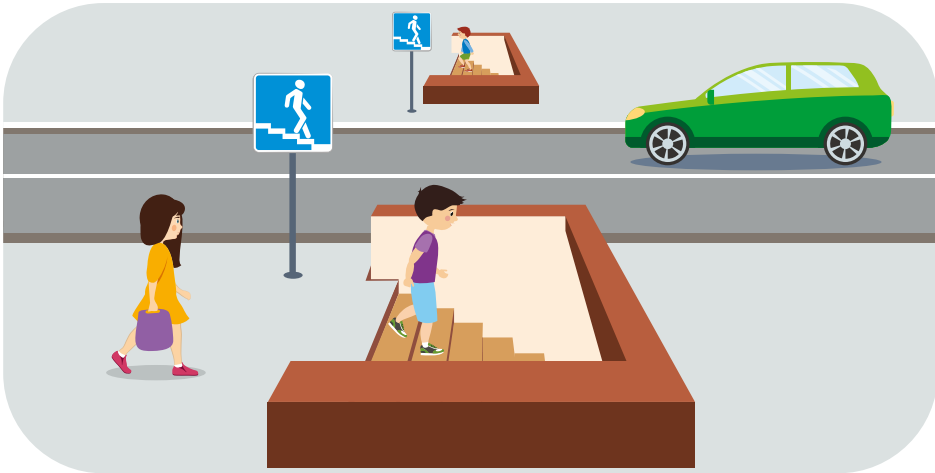
- проїзну частину;
- бордюр;
- тротуар;
- перехрестя;
- пішохідний перехід.

ПІДЗЕМНИЙ І НАДЗЕМНИЙ ПЕРЕХОДИ

Ти рушай зі мною в ногу,
перейдем удвох дорогу:
під (над) землею проведеду,
на той бік переведу.

Леся Вознюк

- Знайдіть на малюнках дорожній знак, яким позначають підземний перехід.
- Знайдіть на малюнках дорожній знак, що ним позначають надземний перехід.

ПЕРЕХІД ДОРОГИ НА ПІШОХІДНОМУ ПЕРЕХОДІ

Килимок-помічник, —
посмугований бочок, —
на дорозі примостився,
пішоходові згодився.

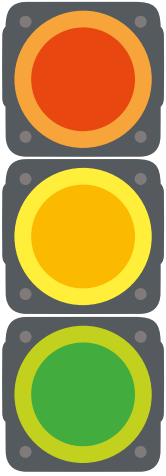
Леся Вознюк

Правила переходу дороги на переході

- Перш ніж переходити, подивіться ліворуч, праворуч і знову ліворуч.
- Переходьте дорогу, якщо немає автомобілів або вони зупинились і пропускають вас.

СВІТЛОФОР

На дорозі — справжній друг,
регулює вправно рух.

Підморгне червоним оком:
«Стій! Не рухайся! Ні кроку!»

Жовтим каже: «Зачекай!»,
а зеленим: «Йди! Рушай!»

Леся Вознюк

- Знайдіть на малюнках світлофор для пішоходів.
- Чим він відрізняється від звичайного?

ДОРОГА ДО ШКОЛИ

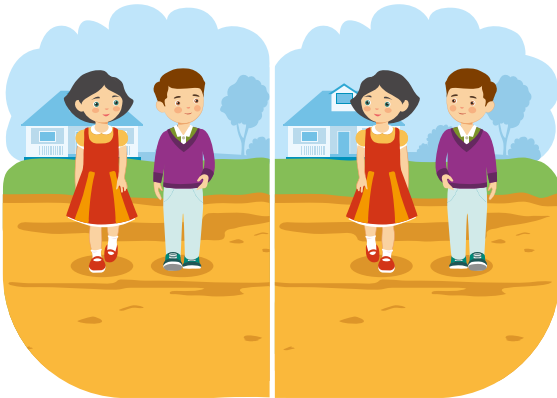

- Хлопчик поспішає на урок. Який шлях до школи найкоротший, а який — найбільш безпечний?
- По черзі розкажіть, як ви йдете до школи.
- Які небезпеки можуть бути на цьому шляху?
- Як їх можна уникнути?

**Переходьте дорогу лише
в дозволених місцях.**

ДОРОГИ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

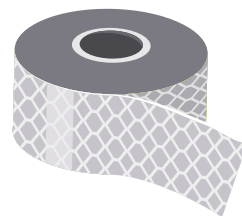
Корисні поради

- Якщо вздовж дороги нема тротуару, йдіть узбіччям назустріч транспорту.
- Якщо поблизу нема переходу, переходьте дорогу на перехресті.
- Якщо нема переходу і перехрестя, переходьте дорогу там, де її добре видно в обидва боки.
- Починайте переходити, коли транспорту немає або він дуже далеко.
- Прикріпіть на одяг і наплічники світловідбивачі.

ВИГОТОВЛЯЄМО СВІТЛОВІДБИВАЧІ

Вам знадобляться:

- самоклеїтка світловідбивна стрічка;
- ножиці;
- олівець;
- шаблони.

На звороті стрічки наведіть контури малюнків.

Виріжте їх та прикрасьте ними свій одяг і наплічник.

Наша Батьківщина

- БАТЬКІВЩИНА • ПРАПОР • ГЕРБ
- ГІМН • ТРИЗУБ • ВАЛЮТА • ГРИВНЯ

Цього тижня ви:

- ознайомитеся з досягненнями українців;
- навчитеся співати Гімн України;
- більше дізнаєтеся про Україну;
- виготовите обереги.

ЧИМ ВІДОМА УКРАЇНА

Наша Батьківщина — Україна. Вона відома в усьому світі. Українські ракети запускають космічні кораблі. Українці створили найбільший у світі транспортний літак «Мрія».

Українці — співоча нація. Наші предки залишили нам найбільшу у світі кількість народних пісень. Українці часто виграють призові місця на пісенному конкурсі Євробачення.

- На яке слово схоже слово «Батьківщина»?
- Як ви гадаєте, чому слово «Батьківщина» пишеться з великої літери?

Наша Батьківщина — Україна.

СИМВОЛИ ДЕРЖАВИ

Прапор України жовто-блакитний. Його кольори символізують блакитне небо і золоту ниву.

Герб України — тризуб. Він схожий на золоту корону. Його зображають на грошах, печатках, вивісках.

Національна валюта України — гривня. Дрібні гроші називають копійками.

- Який символ держави зображено на грошах?
- *Які валюти інших країн ви знаєте?

ГІМН УКРАЇНИ

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

*Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького*

- *У яких ситуаціях лунає Гімн України?
- Як поведуться, коли підіймають прапор держави або лунає її гімн?

ЗАСНОВНИКИ КИЄВА

Легенда

Жили три брати: один на ім'я Кий, другий — Щек, третій — Хорив. І була в них сестра — Либідь. Вони побудували місто і назвали його на честь старшого брата Києвом.

Кий довго княжив. Він був мужнім і хоробрим, тому його ім'я навіки залишилося в назві міста.

- Як звали брата, на честь якого назвали столицю України?
- Як звали двох інших братів?
- Як звали їхню сестру?

Київ — столиця України.

КОЗАКИ — ЗАХИСНИКИ УКРАЇНИ

- Що робили козаки?
- Де вони жили?
- Який одяг носили?
- Як називається зачіска козаків?
- Яку зброю мали козаки?

НАЙВАЖЛИВІШІ ДЕРЖАВНІ СВЯТА

День захисника України — це день, коли українці вшановують своїх воїнів. Його святкують у середині осені.

День Конституції України — це свято, яким відзначають утворення Основного закону держави.

Наприкінці літа святкують день народження нашої держави — День Незалежності України.

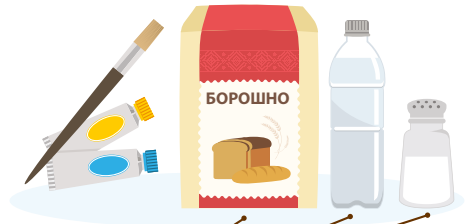
- Розгляньте листівки і скажіть, до якого свята кожна з них.
- Поясніть, чому ви так думаєте.

ВИГОТОВЛЕННЯ ОБЕРЕГА

Найкращим подарунком до Дня захисника України є оберег. Це подарунок, який захищає людину від лиха. Навчіться виліплювати фігурки з солоного тіста. Вони стануть чудовим оберегом для тих, кому ви їх подаруєте.

Вам знадобляться:

- борошно — 1 склянка;
- дрібна сіль — 1 склянка;
- вода — півсклянки;
- жовта і синя фарби;
- пензлик.

Сушити при кімнатній температурі
4—7 днів.

Золота осінь

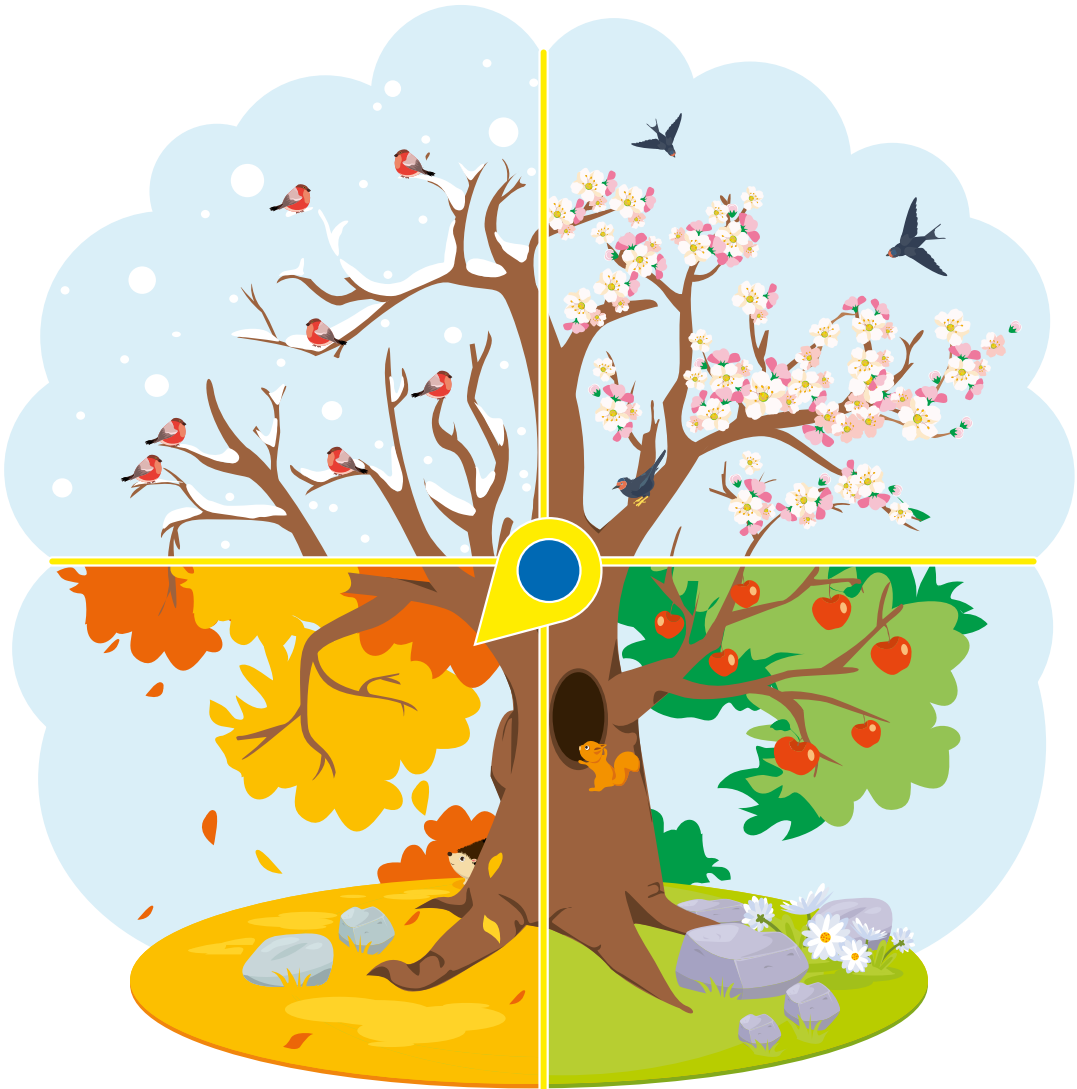
- ПОРИ РОКУ • ПОГОДА • ПЕРЕЛІТНІ ПТАХИ
- ДЕРЕВА • КУЩІ • ТРАВ'ЯНИСТІ РОСЛИНИ

ЦЬОГО ТИЖНЯ ВИ:

- обговорите, чим особлива осінь;
- дізнаєтесь, як тварини готуються до зими;
- пригадаєте, які фрукти, овочі, квіти є восени;
- навчитеся малювати за допомогою листя.

ПРИКМЕТИ ОСЕНІ

- У якій частині малюнка зображено осінь?
- Як ви про це здогадалися?
- Які кольори переважають у природі восени?
- Які звуки супроводжують осінь?
- Що ви уявляєте, коли думаєте про осінь?
- Назвіть якомога більше «осінніх» слів (бабине літо, гриби, жоржини, айстри, дощ, парасолька...).

ЯКИЙ МІСЯЦЬ НАЙКРАЩИЙ

Скорочено

Жили-поживали три брати: Вересень, Жовтень та Листопад. Одного разу Вересень хвалився:

— Я людей урожаєм забезпечую! І за це моїм ім'ям назвали симпатичний кущик — верес!

— Правду кажеш, — погодився Жовтень і заговорив про власні заслуги: — Зате коли я мандрую світом, то листя рослин перетворюється на багряно-золоті прикраси...

Нахвалилися брати, а потім давай насміхатися з наймолодшого:

— Ха-ха-ха, тільки Листопад нічогісінько не вміє...

Засмутився малий і гірко заплакав холодною зливою. Почула глузування матінка Осінь і поквапилася на захист наймолодшого:

— А хто листя з дерев знімає, щоб укрити й утеплити землю?! Хто першим морозцем потріскує, сувору тітку Зиму зустрічає?!

Вродливе обличчя Листопада прикрасила радісна усмішка, рожеві вуста наказали:

— Небо, ану звільнися від важких темно-сірих хмар! Засяй веселими промінцями, денне світило!

Ось так і повелося, що пізньої осені часто змінюється погода. То насмішливі Вересень із Жовтнем глузують із Листопада, а він засмучується. Та почувши утішні слова матінки, він забуває про недавні сльози й радує нас веселими промінцями.

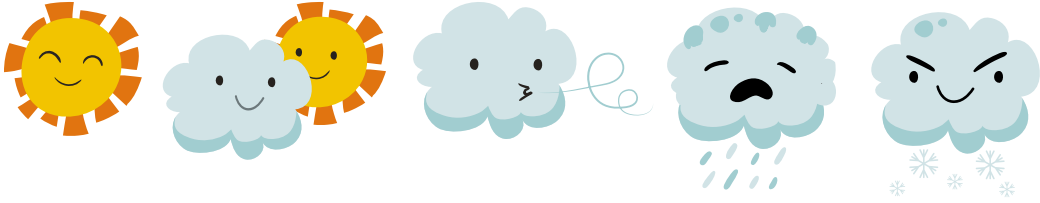
Валерія Потапенко

- Скільки місяців триває осінь?
- Який зараз місяць?
- Який місяць був перед ним, який буде після нього?
- Чому другий місяць осені назвали жовтнем?
- Чому третій місяць назвали листопадом?

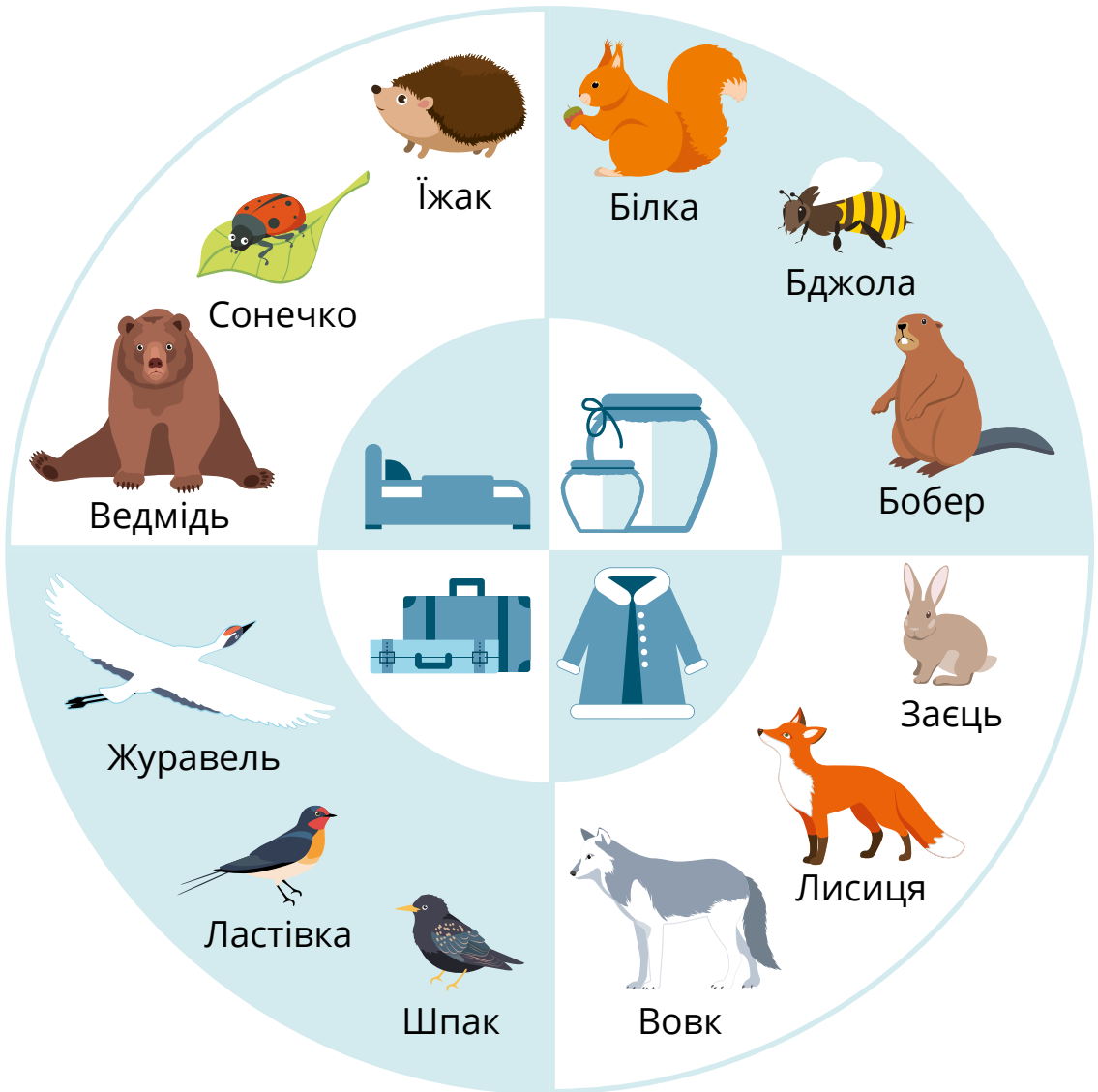

ПОГОДА ТА ОДЯГ ВОСЕНИ

- Якою буває погода восени?
- Як ви розумієте приказку: «Немає поганої погоди, а є одяг, що не підходить до неї»?
- Який одяг краще підходить до ранньої осені, який — до пізньої?
- *Який одяг можна поєднувати один з одним?
- *Яких важливих елементів одягу тут не вистачає?

ТВАРИНИ ВОСЕНИ

- Які птахи, комахи, звірі зображені на малюнку?
- Які тварини на зиму впадають у сплячку?
- Які тварини роблять запаси на зиму?
- Які тварини відлітають у вирій?
- Які тварини змінюють колір чи густоту хутра?

РОСЛИНИ ВОСЕНИ

- Які рослини зображено на малюнках?
- Назвіть, які з них є деревами, кущами, трав'янистими рослинами? Чим вони відмінні?
- Які дерева, кущі, трави ростуть на подвір'ї вашої школи?
- Які квіти зацвітають восени?
- Які плоди дозрівають у садах восени?
- Які овочі збирають на городах восени?

ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ

Українська народна пісня

Ходить гарбуз по городу,
питається свого роду:

— Ой, чи живі, чи здорові
всі родичі гарбузові?

Обізвалася жовта диня,
гарбузова господиня:

— Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові!

Обізвились огірочки,
гарбузові сини й дочки:

— Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові!

Обізвилася морквиця,
гарбузова сестриця:

— Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові!

Обізвились буряки,
гарбузові свояки:

— Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові!

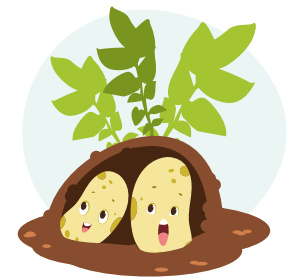
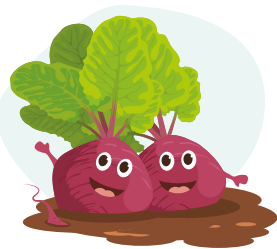
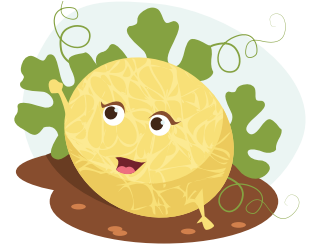
Обізвилася бараболя,
а за нею і квасоля:

— Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові!

Обізвався старий біб:

— Я піддержав увесь рід!

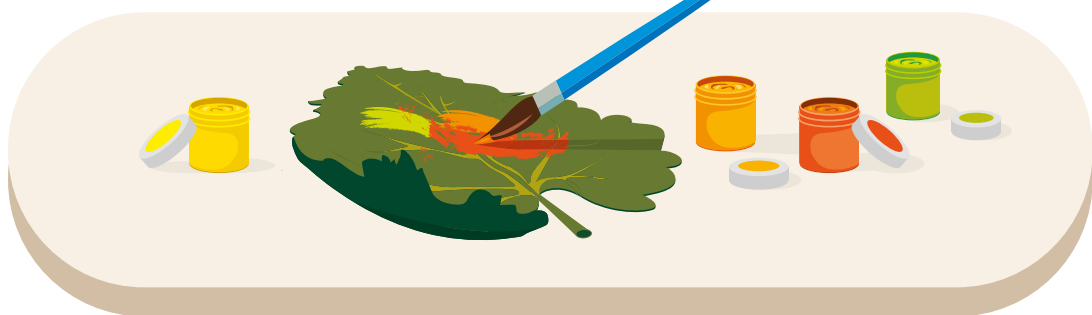
— Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові!

МАЛЮЄМО ЗА ДОПОМОГОЮ ЛИСТЯ

Вам знадобляться:

- папір;
- фарби;
- пензлик;
- листя дерев.

Подорож у минуле

- МАТЕРИК • ПАНГЕЯ • ДИНОЗАВРИ
- ПЕРВІСНІ ЛЮДИ • МАМОНТИ
- ТРИПІЛЛЯ • КИЇВСЬКА РУСЬ

Цього тижня ви:

- уявите, якою була Земля у давнину;
- потренуєтеся створювати макети динозаврів;
- дізнаєтеся про життя первісних людей, жителів Трипілля і правителів Київської Русі.

ІСТОРІЯ ЗЕМЛІ

Уявіть, що у нас є машина часу. З її допомогою ми можемо перенестись у часи, коли на Землі серед первісного океану був один-єдиний шматок суші. Вчені назвали його материк Пангея. З часом Пангея розкололася на великі шматки, які стали окремими материками.

Сучасна Земля

- Скільки материків є на сучасній Землі?
- Який із них найбільший, який — найменший?

ПЛАНЕТА ДИНОЗАВРІВ

Далі машина часу перенесе нас в епоху, коли на Землі панували динозаври. Деякі з них харчувалися рослинами, інші — були хижаками, полювали на тварин. Були навіть такі, що літали.

Давно-давно, не уявити, —
мільйони літ тому назад —
на нашій юній ще планеті
жив мирний велет-динозавр.

Він був завбільшки, як автобус,
а може, навіть і як два:
масивний тулуб, довга шия,
на ній маленька голова.

Він зміг, напевно б, зазирнути
в моє прочинене вікно,
а я скажу вам, не на першій —
на п'ятій поверсі воно!

Хоч був він грізний і великий, —
та все ж — звичайний травоїд:
гілля зелене на сніданок,
листочки свіжі на обід.

Та щось там сталося в минулім
(у вчених різні є думки) —
померли, зникли динозаври,
залишились одні кістки...

А я б хотів з таким дружити,
звичайно ж, що не з усіма.
Йому б давав я їсти й пити
з вікна руками обома...

Юлія Зеленіна

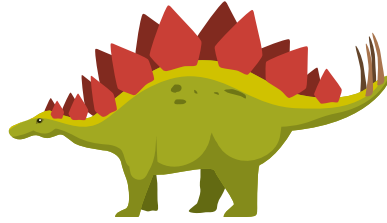
Палеонтологи

- Відбитки яких частин тіла динозавра знайшли в землі?
- Як ви гадаєте, він травоїдний чи хижий?
- Чому ви так думаєте?
- Люди якої професії вивчають динозаврів?

ДИНОЗАВРИ

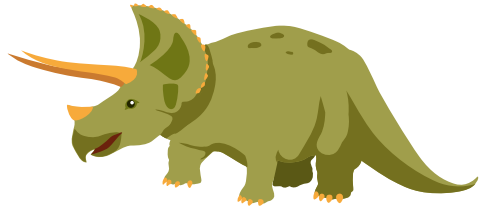
Стегозавр всі ночі й дні
носив панцир на спині,
на хвості шипи він мав,
ними ворогів лякав.

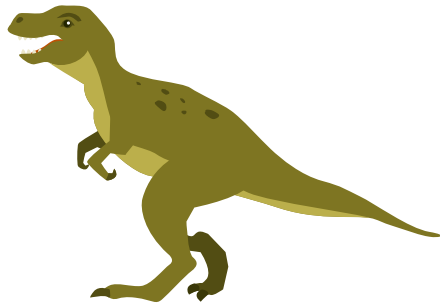
Птеродактиль був крилатим,
ніби птах, умів літати.
Згори хижо позирав,
пильно здобич визирав.

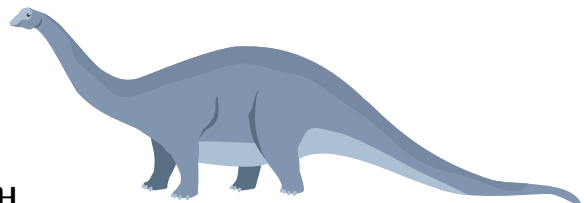
Трицератопс був рогатим,
рогів мав він забагато:
і на носі, й над очима,
захищався легко ними.

Тиранозавр мав грізний вид.
Їв він м'ясо на обід.
Дуже гострі зуби мав,
влучно ними полював.

Диплодок заняття мав —
увесь день траву жував.
Зовні був він, як пітон,
як слон, важив кілька тонн.

Марія Морозенко

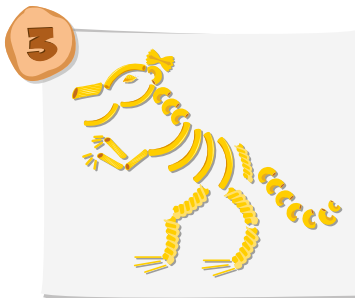
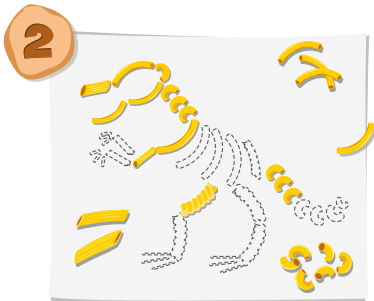
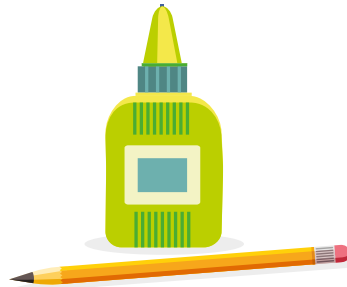
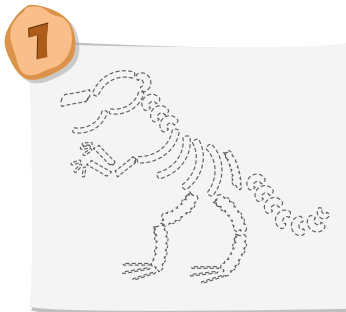
- Скільки динозаврів зображено на малюнку?
- *Яку назву має кожен із них?
- Хто з динозаврів умів літати?
- Який динозавр був найбільшим хижаком?

ВИГОТОВЛЯЄМО ДИНОЗАВРА

Динозаври — дуже цікаві тварини. Ви можете створити власну колекцію скелетів динозаврів.

Вам знадобляться:

- аркуш картону;
- олівець;
- клей;
- макаронні вироби різної форми.

ЛЮДИ В ДАВНИНУ

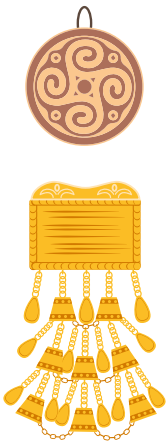
Цього разу машина часу перенесе нас до первісних людей. Вони полювали на диких тварин, зокрема на мамонтів. Згодом мамонти вимерли. Вчені вважають, що це сталося через різке похолодання, яке називають Льодовиковим періодом.

- Розгляньте малюнок. Опишіть одяг первісних людей, їхню зброю.
- На яку сучасну тварину схожий мамонт?
- Чим вони відмінні?

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА

Далі ми помандруємо в часи, коли на території України існувала Трипільська культура. Раніше, ніж більшість інших народів, жителі Трипілья почали обробляти землю, зводити двоповерхові будинки. Вони виготовляли вишуканий одяг, прикраси, глиняний посуд та обрядові статуетки.

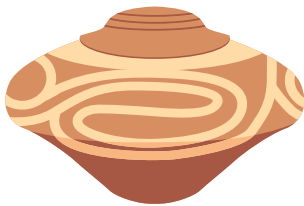
Прикраси

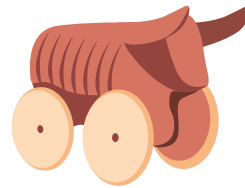
Одяг

Житло трипільців

Посуд

Обрядові статуетки

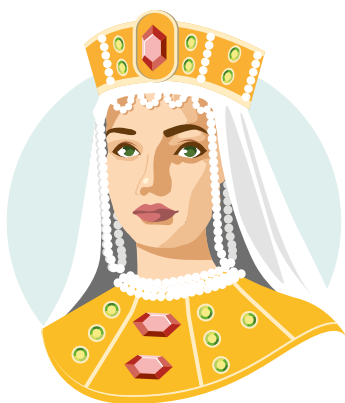
* Розгляньте малюнки. Опишіть своїми словами:

- одяг, який носили трипільці;
- їхнє житло;
- посуд, прикраси, обрядові статуетки.

КИЇВСЬКА РУСЬ

Ще один стрибок у часі — і ми опиняємось у могутній державі Київська Русь. На чолі Київської Русі стояли князі. Найвідоміші з них — княгиня Ольга, князі Володимир Великий і Ярослав Мудрий.

Княгиня Ольга була першою жінкою-правителькою Київської Русі. Князь Володимир Великий відомий тим, що охрестив Русь. Князь Ярослав Мудрий будував міста і храми, найвеличніший серед яких — Софійський собор у Києві.

Княгиня Ольга

Володимир Великий

Ярослав Мудрий

Україна має славетну історію.

Світ техніки

- БУДІВЕЛЬНА ТЕХНІКА • ПОБУТОВА ТЕХНІКА
- СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ТЕХНІКА
- ЕЛЕКТРОПРИЛАДИ • РОБОТОТЕХНІКА

ЦЬОГО ТИЖНЯ ВИ:

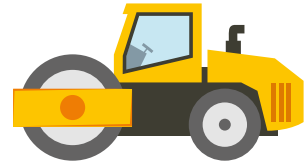
- пригадаєте, яку техніку використовують у містах і селах;
- навчитеся безпечно поводитися з інструментами та побутовими приладами;
- дізнаєтеся, де використовують роботів;
- виготовите модель власного робота.

БУДІВЕЛЬНА ТЕХНІКА

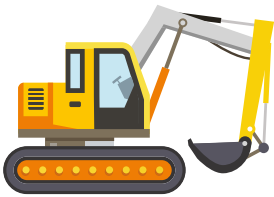
Люди створили техніку, щоб полегшити і поліпшити своє життя. Техніку використовують скрізь: у будівництві, для вирощування врожаю, у домашніх справах.

Перевантажувач

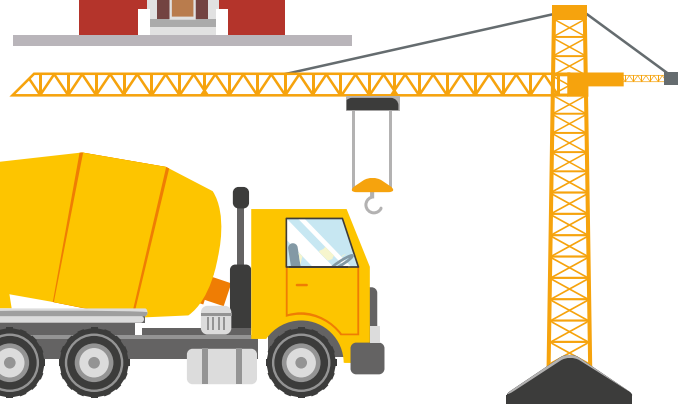
Асфальтовий
КОТОК

Екскаратор

Бетонозмішувач

Підймальний
кран

- Яку техніку використовують у будівництві?
- *Для чого вона призначена?
- *Як називають водія бульдозера, екскаватора?

Техніка допомагає людям.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ТЕХНІКА

Техніка допомагає обробляти поля, сади, вирощувати і збирати врожай.

Трактор

Поливалка

Сівалка

Зерновоз

Комбайн

Прес-підбирач

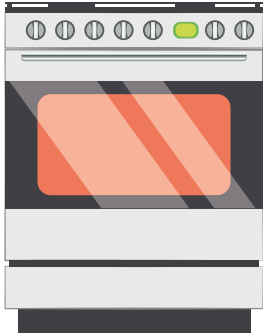
Розгляньте на малюнках техніку, яка допомагає вирощувати зернові культури (пшеницю, жито...).

* Поміркуйте:

- Що роблять спочатку, а що — потім?
- Яку техніку при цьому використовують?
- Як називають водія комбайна; трактора?

ПОБУТОВА ТЕХНІКА

Побутова техніка полегшує домашню працю. Завдяки цьому люди мають більше часу для навчання, творчості, відпочинку, спілкування з рідними і друзями.

Кухонна плита

Мультиварка

Холодильник

Кухонний комбайн

Пральна машина

Пилосос

Розгляньте малюнки побутової техніки. Розкажіть, які прилади допомагають:

- прати одяг;
- зберігати продукти;
- прибирати;
- куховарити.

*Як ними користуються?

*Які ще побутові прилади ви знаєте? Намалюйте їх.

БЕЗПЕКА ВДОМА

Багато побутових приладів є електричними. Якщо вони несправні або ними неправильно користуються, вони можуть вразити струмом або спричинити пожежу. Крім електроприладів, удома є сантехніка та багато інструментів, якими також треба правильно користуватися.

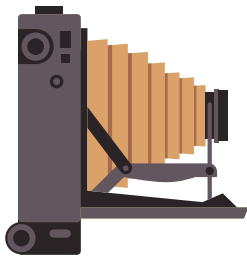

Правила безпеки

- Вмикайте тільки ті електроприлади, які вам дозволяють батьки.
- Якщо електричний прилад іскрить, негайно скажіть про це дорослим.
- Стежте, щоб крани водогону були закриті.
- Користуйтеся інструментами разом із дорослими.

ТЕХНІКА КОЛИСЬ І ТЕПЕР

Щоб сфотографувати людину першими фотоапаратами, доводилося довго стояти нерухомо. Тому на старих фото рідко можна побачити усміхнених людей. Сучасні фотоапарати знімають дуже швидко, деякі навіть одразу друкують фото. А за допомогою смартфона можна зробити електронну фотографію й миттєво надіслати її на інший кінець світу.

Старовинний фотоапарат

Сучасний фотоапарат

Миттєві фото

Смартфон

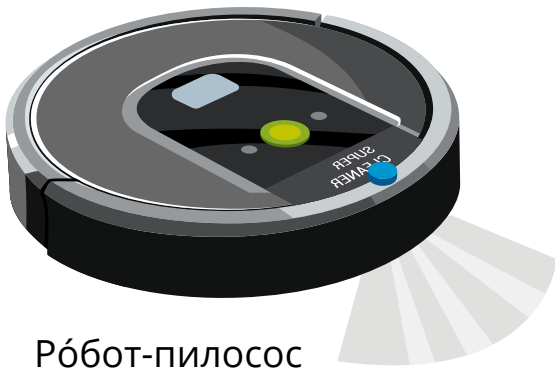

Розпитайте дорослих (батьків, дідусів і бабусь):

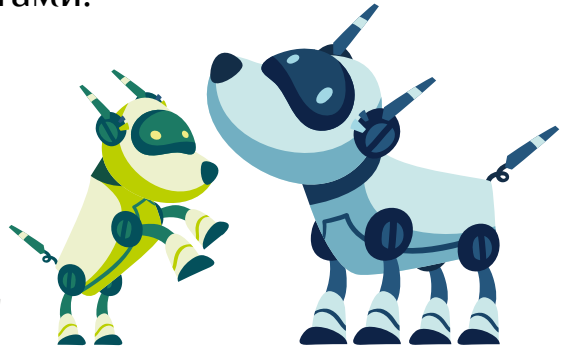
- Які фотоапарати, телефони були в часи їхнього дитинства?
- Якої сучасної техніки не було, коли вони були дітьми?
- Яку техніку з часів їхнього дитинства більше не використовують?

РОБОТОТЕХНІКА

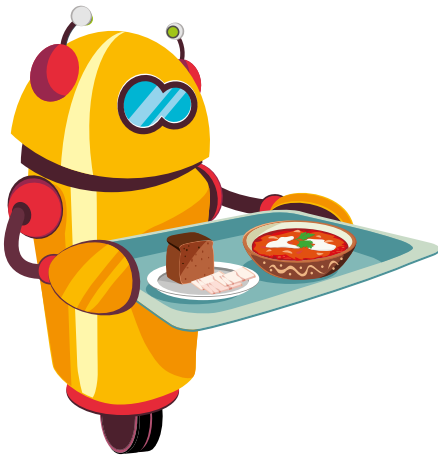
Сучасні роботи здатні замінити людей у багатьох сферах життя. Є роботи, які гасять пожежі, розбирають завали, очищують водойми від нафти та сміття. Деякі роботи схожі на людей або тварин. Вони можуть бути іграшками для дітей, допомагати людям похилого віку, навіть «працювати» офіціантами.

Робот-пилосос

Робот-собака

Робот-офіціант

Робот-пожежник

Розгляньте малюнки та обговоріть:

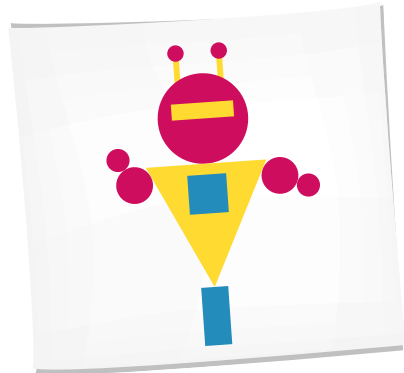
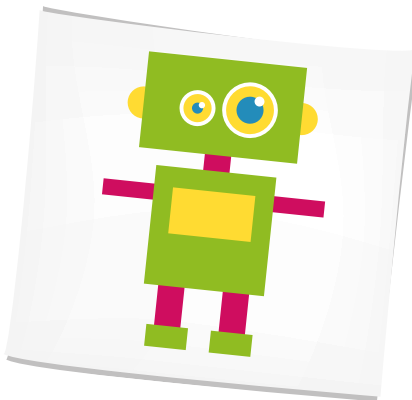
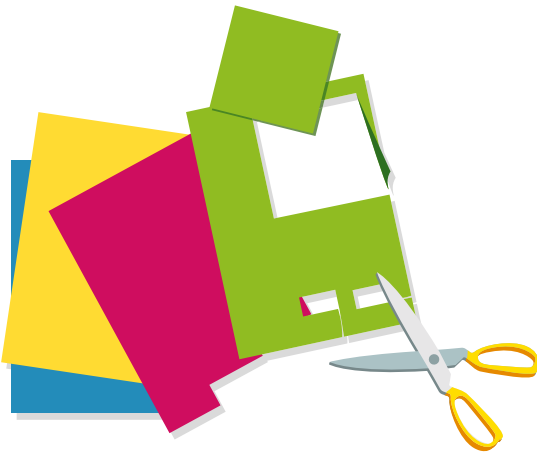
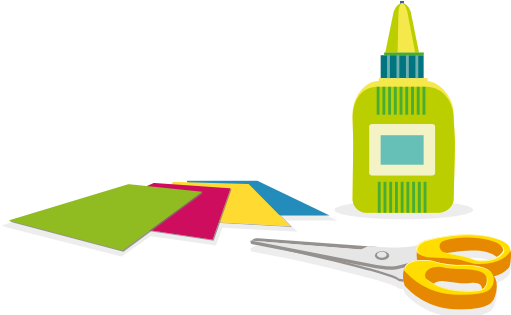
- Які роботи виконують складну та небезпечну роботу?
- Які роботи схожі на тварин чи людей?

СТВОРЮЄМО МОДЕЛІ РОБОТІВ

Виріжте з кольорового паперу геометричні фігури: квадрати, прямокутники, кола, трикутники. Виготовте аплікації у вигляді роботів.

Вам знадобляться:

- кольоровий папір;
- ножиці;
- клей.

- Дайте імена вашим роботам.
- Розкажіть, чим вони можуть бути корисними.

Космос

- ГАЛАКТИКА • ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ
- ЗІРКА • ПЛАНЕТА • СУПУТНИК • АСТЕРОЇД
- СОНЯЧНА СИСТЕМА • АСТРОНОМ

Цього тижня ви:

- дізнаєтеся, що є у космосі та хто його досліджує;
- навчитеся розрізняти планети Сонячної системи;
- дослідите, чому день змінює ніч;
- вчитиметеся визначати час за допомогою саморобного годинника;
- уявите себе справжніми космонавтами.

ЩО ТАКЕ ВСЕСВІТ

Всесвіт — це планети, зорі, галактики, комети, астероїди та інші небесні тіла. Всесвіт поза межами нашої планети називають космосом.

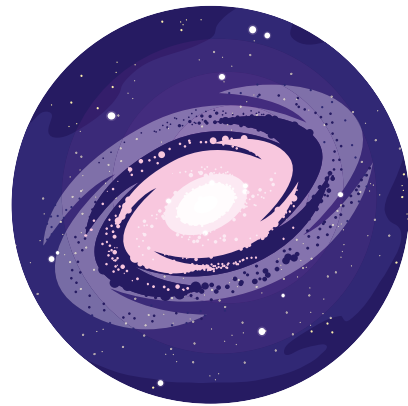
Планета і супутник

Зірка (Сонце)

Астероїд

Галактика —
скупчення зірок

Розгляньте малюнки. Поміркуйте, що більше:

- Зірка чи галактика?
- Планета чи її супутник?

**Наша Галактика називається
Чумацький Шлях.**

СОНЯЧНА СИСТЕМА

Сонце — це найближча до нас зірка. Навколо Сонця обертаються планети зі своїми супутниками. Разом вони утворюють Сонячну систему.

Сонячна система

Астрономи

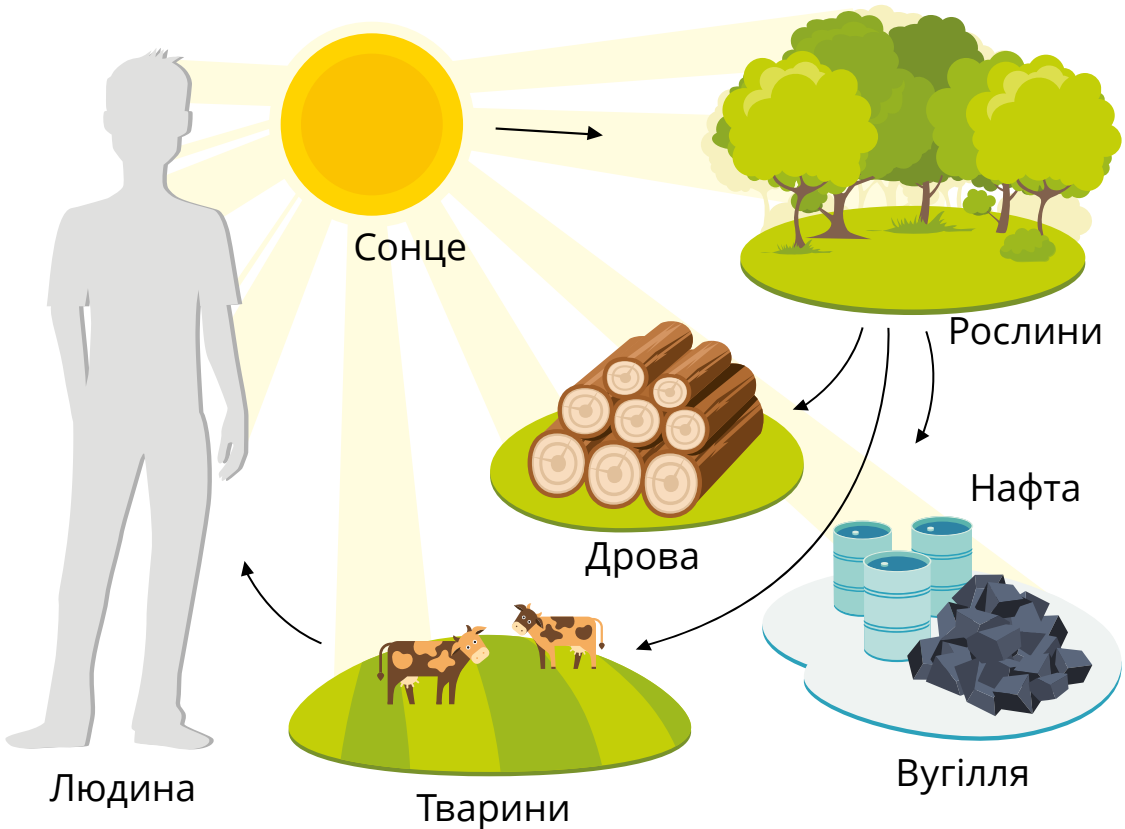

Розгляньте малюнок Сонячної системи й обговоріть:

- Скільки планет у Сонячній системі?
- Як вони називаються?
- Яка планета найближча до Сонця? Яка — найдальша?
- Яка планета найбільша? Яка — найменша?
- *Як називається супутник Землі?
- *Коли його можна побачити?
- Люди якої професії вивчають космос?
- Який прилад допомагає їм вивчати небесні тіла?

ДАРИ СОНЦЯ

Сонце зігріває та освітлює нашу планету вже багато років. Його енергія необхідна рослинам, тваринам і людям. Дрова, нафта, вугілля — це законсервована енергія Сонця. Нафта і вугілля утворилися з решток рослин, які відмерли дуже давно.

*Розгляньте малюнок і розкажіть:

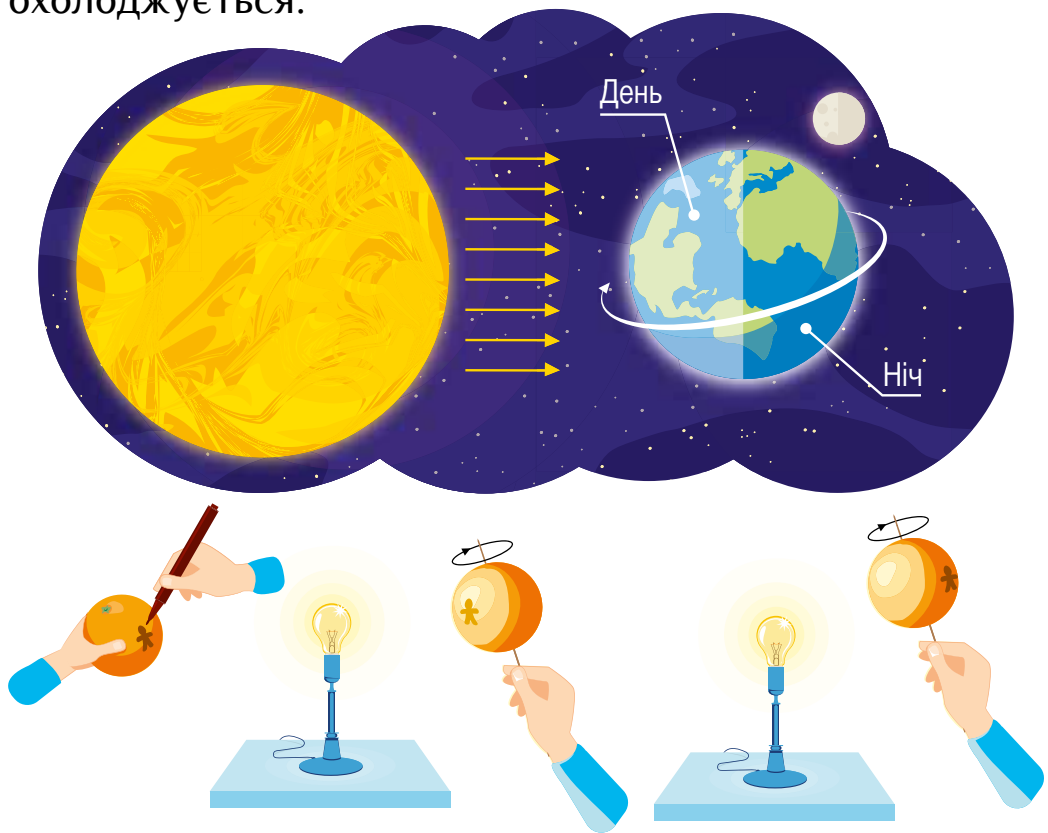
- Як люди використовують енергію Сонця?
- Як використовують дрова, вугілля?

Сонце дарує людям світло, тепло, їжу.

ОБЕРТАННЯ ЗЕМЛІ НАВКОЛО СВОЄЇ ОСІ

Земля один раз обертається навколо своєї осі за одну добу. Якби цього не було, на одній половині планети завжди панувала б холодна ніч, а на другій — спекотний день. Обертаючись навколо своєї осі, Земля протягом доби рівномірно «підставляє» свою поверхню під промені Сонця. Удень вона нагрівається, а вночі — охолоджується.

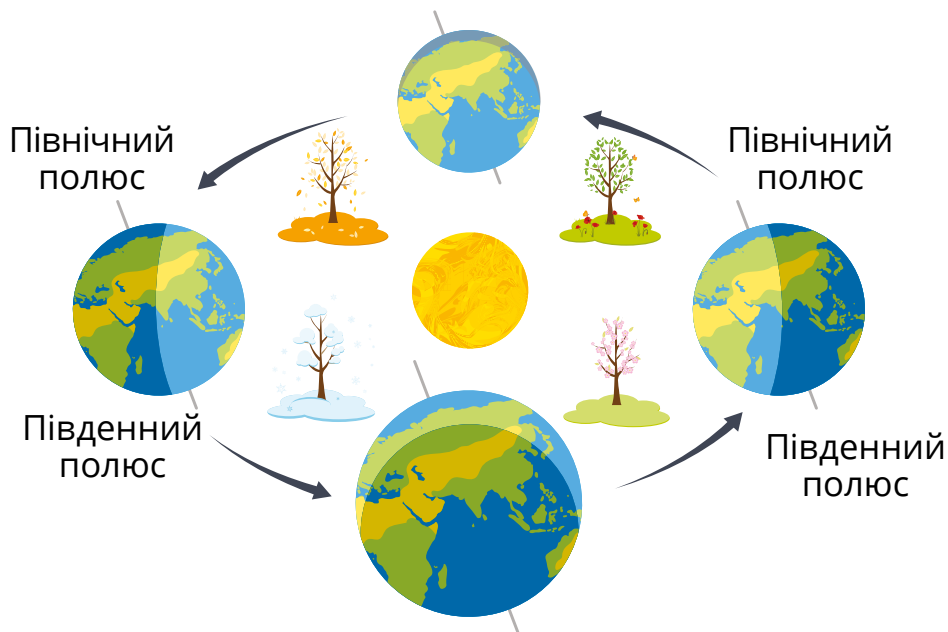
*Щоб побачити, як відбувається зміна дня і ночі, разом із дорослими виконайте дослід з апельсином.

Земля обертається навколо своєї осі протягом доби.

ОБЕРТАННЯ ЗЕМЛІ НАВКОЛО СОНЦЯ

Земля обертається навколо Сонця за один рік. Частину року один із полюсів Землі більше освітлюється і нагрівається Сонцем, а другий — менше, тому що перебуває в тіні. На тій частині Землі, яка ближче до освітленого полюса, триває літо. А на тій, яка ближче до іншого, — зима. Згодом більше починає освітлюватися інший полюс, і літо приходить туди. Оскільки це відбувається поступово, за один рік змінюються чотири пори року: зима, весна, літо, осінь.

- Знайдіть на малюнку полюси Землі. Як вони називаються?
- Розгляньте, як полюси освітлюються впродовж року.

**Земля обертається
навколо Сонця впродовж року.**

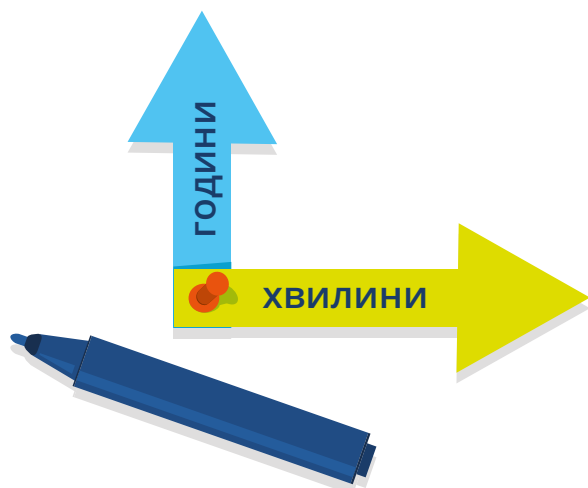

ВИГОТОВЛЯЄМО ГОДИННИК

Щоб дізнаватися час протягом доби, люди користуються годинниками. Ви можете зробити годинник і з його допомогою навчитися самостійно визначати час.

Вам знадобляться:

- паперова тарілка;
- ножиці;
- кольоровий картон;
- фломастери;
- канцелярська кнопка.

ОСВОЄННЯ КОСМОСУ

Люди вже побували на Місяці, тепер планують політ на Марс. Членів екіпажу космічних кораблів називають космонавтами. Для них розробляють спеціальний одяг — скафандри і навіть спеціальну їжу.

* Об'єднайтесь у групи і виконайте проект.

- Уявіть, що ви прибули на планету, населену розумними істотами.
- Придумайте назву для цієї планети.
- Намалюйте її мешканців, їхні будинки, транспорт, рослини і тварин, які живуть на цій планеті.
- Презентуйте свої роботи.

Як стати підприємливими

- ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ • ПОТРЕБИ • ТОВАРИ
- ПОСЛУГИ • ДОБРОДІЇ

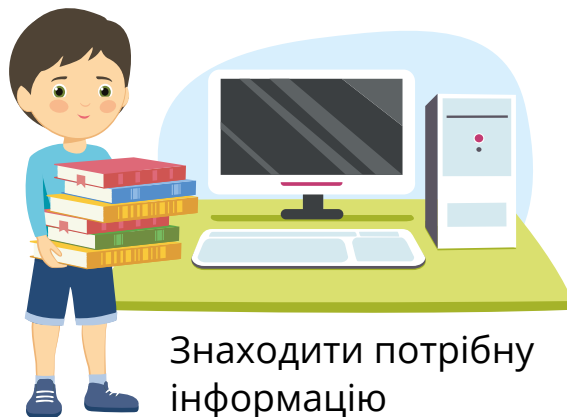
Цього тижня ви:

- дізнаєтеся, що вміють підприємливі люди;
- навчитеся розрізняти товари та послуги;
- потренуєтеся рахувати і заощаджувати гроші;
- вчитиметеся бути підприємливими добрودіями.

ПІДПРИЄМЛИВІ ЛЮДИ ВМІЮТЬ

Вигадувати щось нове,
цікаве, корисне

Знаходити потрібну
інформацію

Залучати інших, працювати разом

Вірити в себе,
наполегливо
йти до мети

- Які вміння підприємливої людини ви вже маєте?
- Яких умінь підприємливої людини ви хочете набути?

**Кожна людина може бути
підприємливою.**

ЩО ТАКЕ ПОТРЕБИ?

Потреба — це те, без чого ми не можемо жити, або те, чого нам не вистачає.

Песик наш пустунчик,
ну такий ласунчик!
З'їв шматочок м'яса,
облизався ласо.
Молоко із миски
геть усе полискав.
І загавкав:
гав-гав-гав.
Хто ще й кісточку би дав.

Ганна Чубач

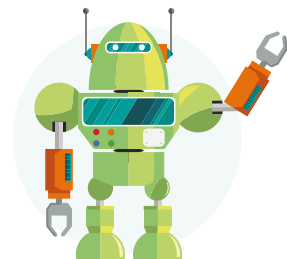

- Яку потребу задовольнив песик?
- Які ще потреби він має?
- Розкажіть про свої потреби.

ТОВАРИ І ПОСЛУГИ

Товар — це речі, які купують і продають. До них можна доторкнутися, їх можна відчутти або побачити. Наприклад, цукерка, книжка, футболка, кросівки, комп'ютер, літак, будинок є товарами.

Послуга — це робота, яку виконують люди для задоволення потреб інших. Наприклад, послуги з ремонту, стрижка собак, розваги у парку атракціонів, заняття у дитячих гуртках, спортивних секціях.

- Розгляньте малюнки і розкажіть, що із зображеного є товарами, а що — послугами.
- Полічіть, чого більше на цих малюнках — товарів чи послуг.

У СВІТІ ГРОШЕЙ

Ціни товарів і послуг в Україні визначають у гривнях та копійках. Скорочено — грн, к.

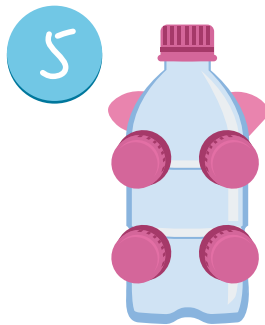
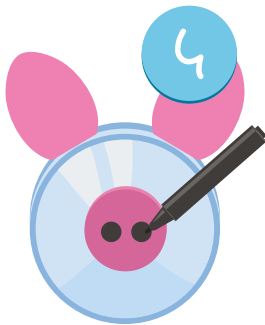
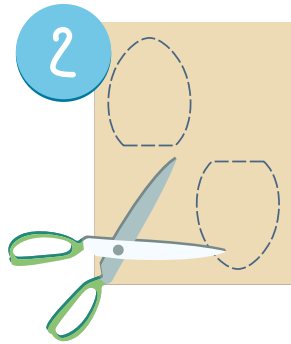
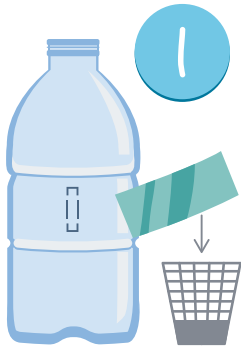
- Знайдіть на малюнках цифри, які ви вже вивчили.
- Складіть із ними приклади на додавання і віднімання.
- Запишіть їх, використовуючи скорочені записи гривень і копійок.

ЗАОЩАДЖУЄМО ГРОШІ

Щоб заощаджувати гроші, можна робити корисні речі з підручних матеріалів. До прикладу, ви можете виготовити скарбничку у вигляді поросятка з пластикової пляшки.

Вам знадобляться:

- невелика пластикова пляшка;
- 5 кришечок від пластикових пляшок;
- картон і рожевий папір;
- ножиці, клей;
- чорний фломастер.

Підприємливі люди
вміють заощаджувати гроші.

КОГО НАЗИВАЮТЬ ДОБРОДІЯМИ

Послуги можуть бути різними. Наприклад, дружня послуга є безкоштовною — це допомога від щирого серця іншій людині. Людей, які роблять добро безкоштовно, називають добродіями.

ДОБРО + ДІЇ = ДОБРОДІЇ

- Що роблять діти, зображені на малюнках?
- Чому їх можна назвати добродіями?

**Добрі дії є безкоштовними,
але дуже цінними.**

Я ВІРЮ В СИЛУ ДОБРОТИ

Я вірю в силу доброти,
добро завжди сильніше злого,
дає наснагу, щоб цвісти
і світлу обирать дорогу.
Я вірю в силу доброти,
що має долю роботящу.
Що хоче, щоб і я, і ти,
і все було у світі кращим.

Вадим Крищенко

- Чому варто робити добрі справи?
- Поміркуйте, які добрі справи ви можете зробити вже сьогодні.

Людина та її здоров'я

- ЗРІСТ • МАСА ТІЛА • РОСТОМІР • ВАГИ
- РЕЖИМ ДНЯ • ПЛОСКОСТОПІСТЬ

Цього тижня ви:

- виміряєте свій зріст і масу тіла;
- вивчите частини тіла людини;
- дізнаєтеся, що робити, якщо захворіли;
- вчитиметеся дбати про своє здоров'я.

ЗРІСТ І МАСА ТІЛА

Коли ви народилися, то легко вміщалися в ліжечко. Та минають дні, місяці, роки, і ви стаєте вищими і важчими. На скільки ви вирости, дізнаєтеся, використовуючи ростомір. Ваги допоможуть стежити за масою тіла. З допомогою дорослих визначте свій зріст і масу тіла.

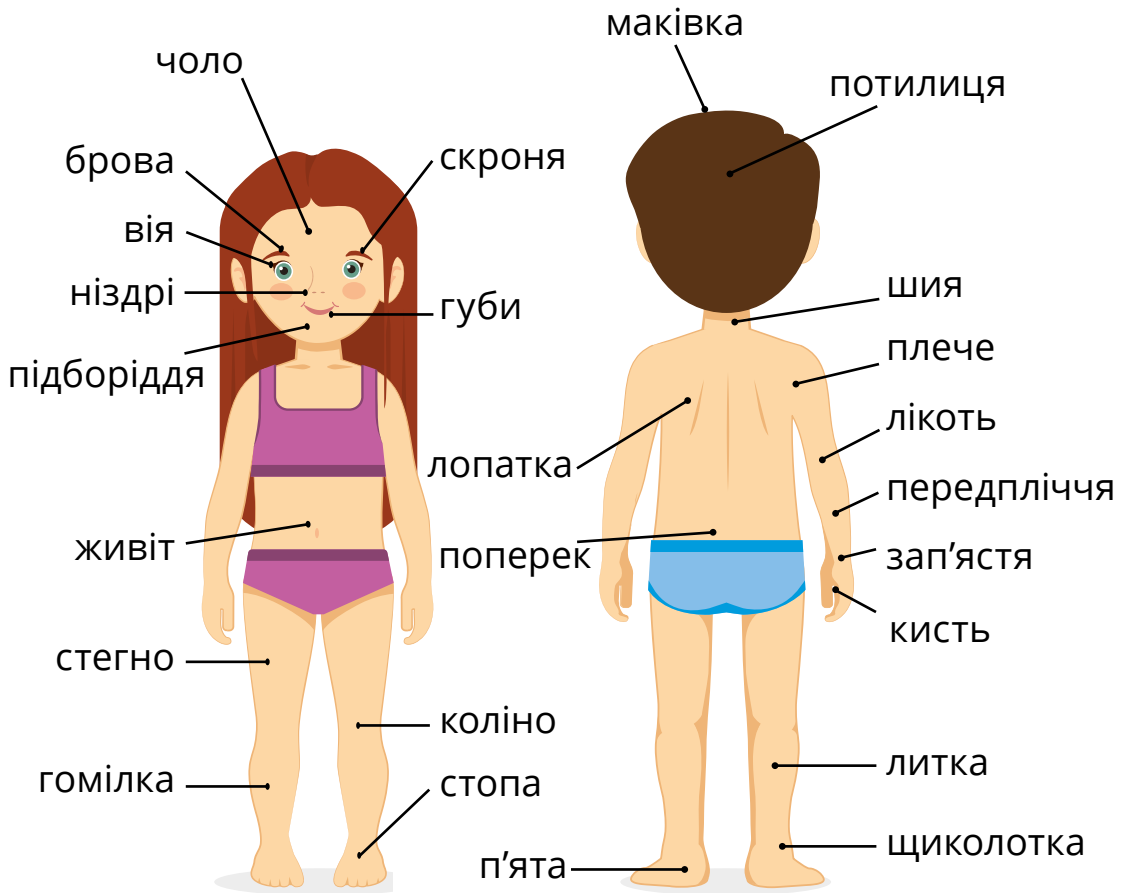

Розгляньте тварин на малюнках і обговоріть:

- Хто з них більший за людину, хто — менший?
- Яка з цих тварин найвища, яка — найменша?

ЧАСТИНИ ТІЛА ЛЮДИНИ

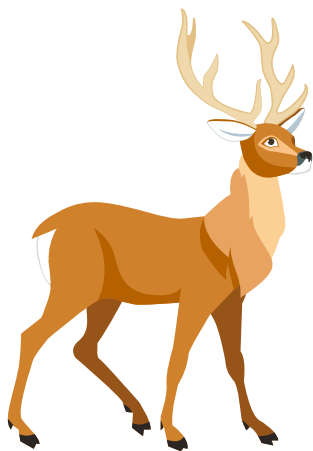
Поглянувши на людину, ви легко вкажете, де у неї тулуб, голова, руки або ноги. А чи знаєте ви, як називаються інші частини тіла? Якщо ні, уважно розгляньте цей малюнок і вивчіть їхні назви.

- Які частини тіла людини є парними (по дві)?
- Які частини тіла називають верхніми кінцівками, а які — нижніми?
- * На великому аркуші паперу обведіть контур дитини й позначте на ньому частини тіла.

ТІЛА ТВАРИН

Як і люди, тварини теж мають тіла. Деякі з них живуть на суші, інші — у воді. Деякі літають, інші — бігають, повзають або плавають. Тому й тіла їхні дуже різняться.

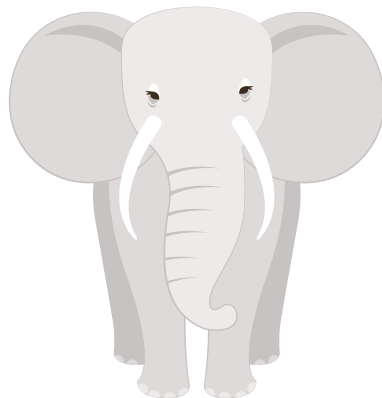
Олень

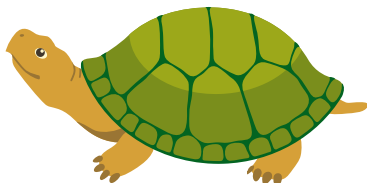
Їжак

Оса

Слон

Черепаха

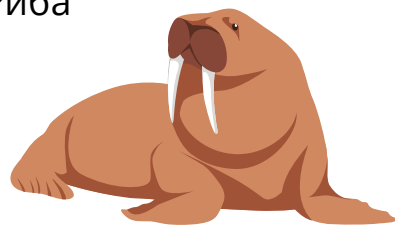
Риба

Собака

Синиця

Морж

* Розгляньте тварин на малюнках. Порахуйте:

- Скільки тварин мають бивні, скільки — жало (хобот, плавники, хвіст, роги, копита, крила, дзьоб, панцир)?
- У скількох тварин тіла вкриті лускою, пір'ям або голками?

ЗДОРОВ'Я І ХВОРОБИ

Коли людина здорова, у неї нічого не болить, вона добре спить уночі, в неї чудовий апетит і гарний настрій. Вона з легкістю виконує свою роботу, а після цього активно відпочиває.

Міцний сон

Енергійність

Працездатність

Гарний настрій

Добрий апетит

Корисні поради

- Якщо ви відчуваєте біль, слабкість чи нудоту, негайно скажіть про це дорослим.
- Виконуйте поради лікаря.
- Приймайте ліки (навіть вітаміни) тільки з дозволу батьків або лікаря.

РЕЖИМ ДНЯ ПЕРШОКЛАСНИКА

Більшість людей уночі сплять, а вдень — працюють, навчаються, розважаються. Це корисно для здоров'я. Якщо хтось не виспався вночі, то вдень почуввається слабким і навіть може захворіти.

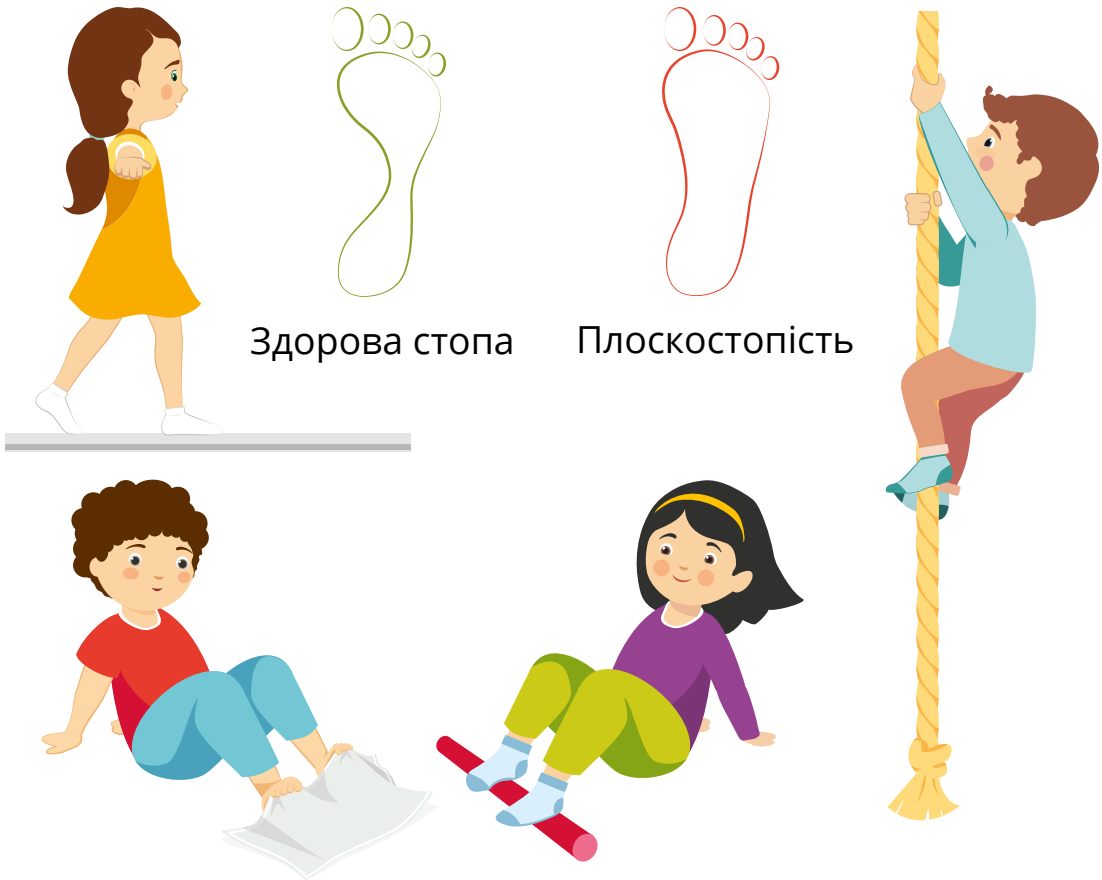

Розгляньте малюнки й обговоріть:

- О котрій годині треба прокидатися?
- Що важливо зробити після того, як прокинулися?
- Що слід зробити після повернення зі школи?
- Які справи можна робити ввечері?
- О котрій годині треба лягати спати?

ЗДОРОВІ СТОПИ

Плоскостопість — це захворювання стоп, за якого вони стають пласкими. Щоб перевірити себе, станьте мокрою ногою на аркуш паперу. Потім порівняйте відбитки своїх стоп із малюнком.

Корисні поради

- Щоб запобігти плоскостопості, носіть зручне взуття.
- Улітку частіше ходіть босоніж по траві, піску, гальці.
- Щодня виконуйте спеціальні вправи, особливо якщо у вас плоскостопість.

ВИГОТОВЛЯЄМО ДОРІЖКУ СЛІДІВ

Разом з однокласниками зробіть доріжку слідів, яка допоможе запобігти плоскостопості або вилікувати її.

Вам знадобляться:

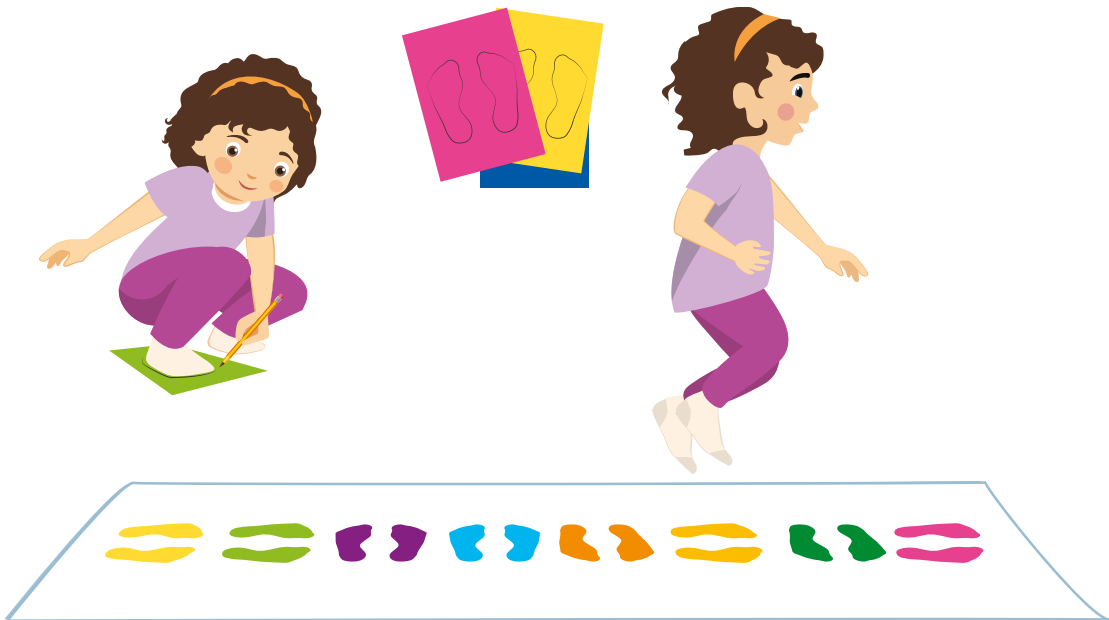
- рулон тканини чи шпалер;
- аркуші кольорового паперу;
- олівці;
- ножиці;
- клей.

Обведіть свої стопи на аркушах кольорового паперу і виріжте.

Наклейте їх на рулон тканини чи на звороті шпалер так, як це зображено на малюнку.

По черзі стрибайте по доріжці у напрямку слідів.

Вода у нашому житті

- ВЛАСТИВОСТІ ВОДИ • СТАНИ ВОДИ
- ВИПАРОВУВАННЯ • ЗАМОРОЖУВАННЯ

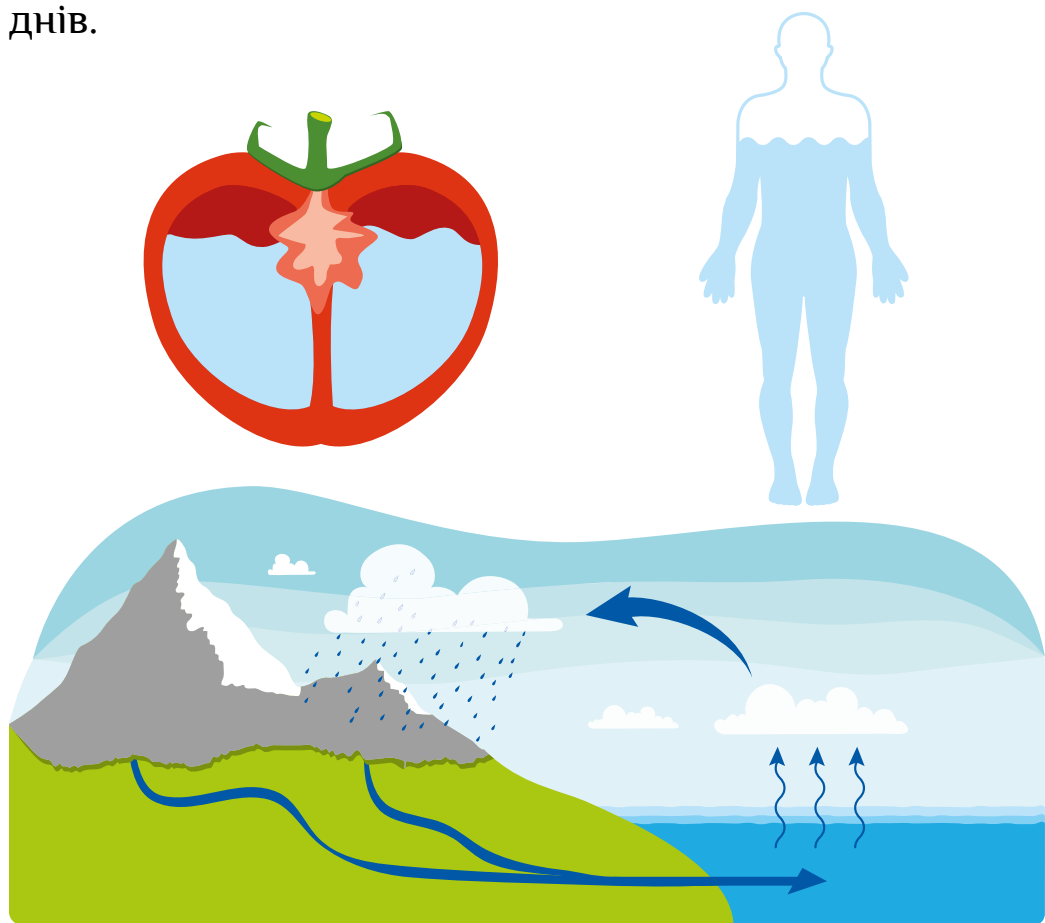
ЦЬОГО ТИЖНЯ ВИ:

- дослідите властивості води;
- дізнаєтесь, яка вода корисна;
- навчитесь економити та берегти воду;
- малюватимете мильними бульбашками.

ВОДА Є СКРІЗЬ

Нашу планету називають блакитною. Вода займає більшу частину поверхні Землі. Вода є в океанах, морях, ставках, річках і озерах. Вона також є в льодовиках, під землею і навіть у повітрі.

Вода потрібна рослинам, тваринам і людям. Їхні тіла значною мірою складаються з води. Без води все живе загине. Людина може прожити без води лише кілька днів.

Вода — основа життя.

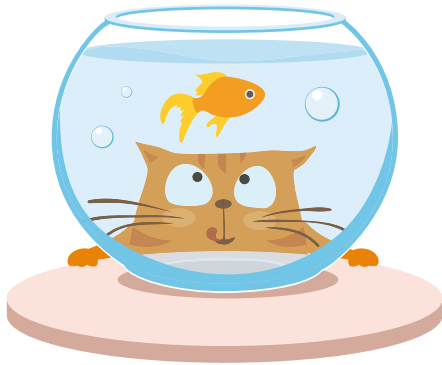
ДОСЛІДЖУЄМО ВЛАСТИВОСТІ ВОДИ

Дослід 1. Опустіть предмет у склянку з водою. Що ви бачите?

Дослід 2. Додайте у склянку з водою ложку солі або цукру. Розмішайте воду. Що сталося?

Дослід 3. Перелийте чисту воду з пляшки у склянку. Налийте трохи води на дно тарілки. Який висновок ви можете зробити?

Дослід 4. Понюхайте воду, спробуйте її на смак. Які висновки ви можете зробити?

Вода прозора і безбарвна

Вода розчиняє

Вода не має форми

Вода не має запаху

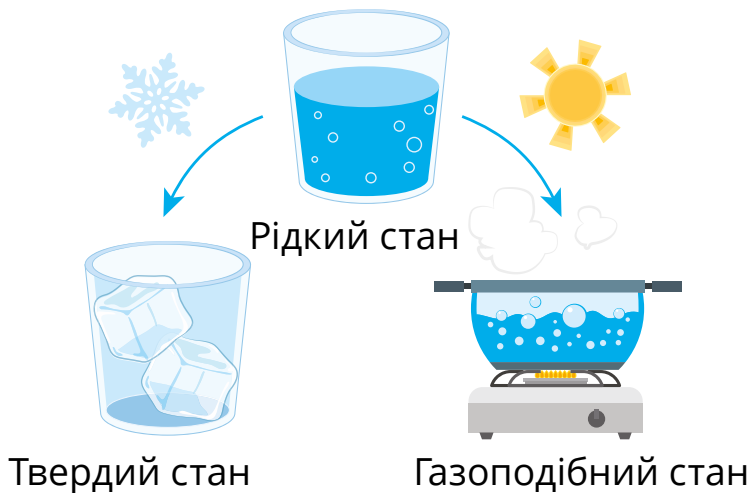

Вода не має смаку

ТРИ СТАНИ ВОДИ

Є три стани води: рідкий, твердий, газоподібний. Ми звикли бачити воду рідкою і можемо навіть не замислюватися, що лід, сніг, град — це теж вода, тільки у твердому стані. Вода стає твердою при охолодженні, наприклад у морозильнику.

А що станеться, якщо воду нагрівати на кухонній плиті? Щойно вона закипить, у ній утворяться бульбашки. Всередині бульбашок міститься водяна пара. Це — вода у газоподібному стані. Пара виходить із води і розчиняється в повітрі.

- Де у природі можна спостерігати воду в рідкому стані?
- У якому стані перебуває вода у кризі, сніжинках, граді, бурульках?
- Як називається вода у газоподібному стані?

**Є три стани води:
рідкий, твердий, газоподібний.**

ДОСЛІДЖУЄМО СТАНИ ВОДИ

Дослід 1. Налийте воду у формочку для льоду. Покладіть її у морозильник. Через годину зазирніть до морозильника. Що ви побачили? Вода замерзла і перетворилася на лід.

Дослід 2. Витягніть формочку з морозильника. Вийміть із неї два кубики льоду. Покладіть їх на тарілку. Зачекайте півгодини. Що сталося? Лід розтанув і перетворився на воду.

ЯК ЕКОНОМИТИ ВОДУ

Запаси чистої питної води на Землі обмежені. Тому її треба витратити економно. Чи знаєте ви, що коли вмиваєтесь, то витрачаєте два відра води, коли миєте посуд — десять відер, а коли приймаєте душ — аж тринадцять відер води?

Корисні поради

- Використовуйте склянку з водою, коли чистите зуби.
- Для миття посуду набирайте воду в раковину.
- Вимикайте воду, коли намилюєтесь у душі.

Питну воду треба економити.

ЯКА ВОДА КОРИСНА

Щоб бути здоровим, треба пити чисту питну воду. Вода міститься у фруктах, овочах, напоях. Та не всі напої корисні. Солодкі напої містять забагато цукру. Це шкодить здоров'ю.

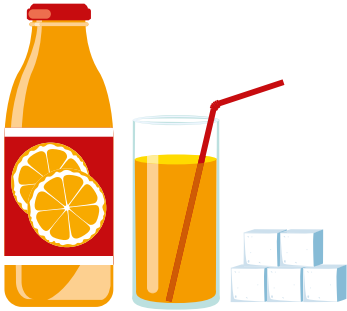
Вода питна

Узвар

Чай

Фруктовий сік

Солодкий газований напій

Порахуйте, скільки грудочок цукру міститься у склянці:

- солодкого газованого напою;
- простої води;
- чаю;
- узвару.

**Найкорисніше пити
чисту питну воду.**

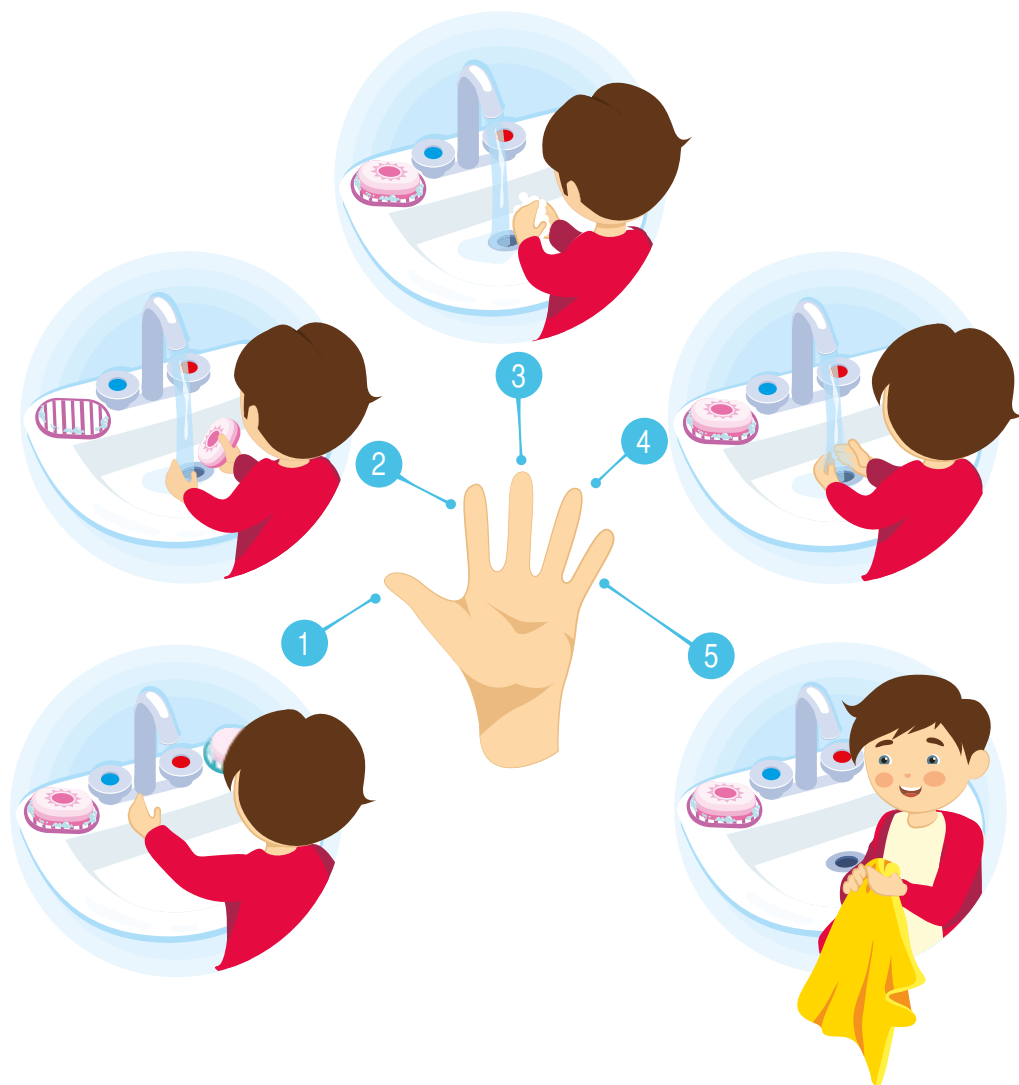
КОЛИ ТРЕБА МИТИ РУКИ

Вода розчиняє і змиває бруд, тому допомагає тримати тіло в чистоті. Це корисно для здоров'я.

- * Розгляньте малюнок і назвіть ситуації, коли треба помити руки.
- Як ви гадаєте, чому вкрай важливо вимити руки після поїздки у громадському транспорті?

П'ЯТЬ КРОКІВ ДО ЧИСТИХ РУК

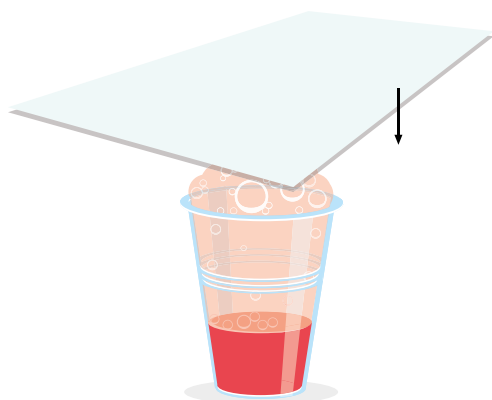
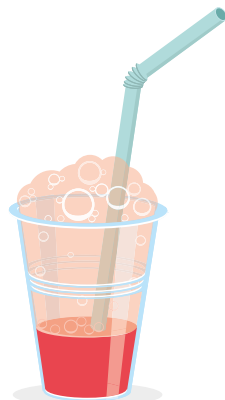
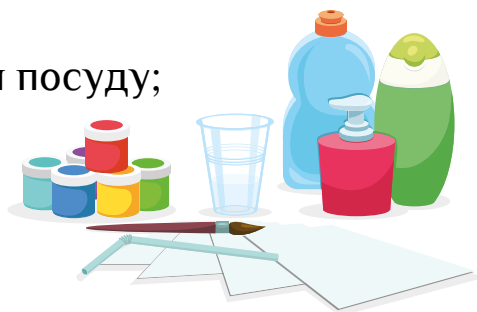
- Пригадайте, як називаються пальці на руках.
- За допомогою малюнка складіть розповідь про п'ять кроків до чистих рук. Почніть: «Крок перший. Великий палець учить нас спочатку відкривати кран із холодною водою, а потім із гарячою. Закривати навпаки: спочатку з гарячою, а потім із холодною».
- Потренуйтеся мити руки за правилом п'яти кроків.

МАЛЮЄМО МИЛЬНИМИ БУЛЬБАШКАМИ

За допомогою води можна робити багато цікавих речей. Наприклад, можна зробити розчин і надути мильні бульбашки. А ще можна ними малювати.

Вам знадобляться:

- 4 склянки води;
- 1 склянка рідини для миття посуду;
- пластикові стаканчики;
- трубочки для коктейлів;
- фарби, пензлик, папір.

Зимонька-зима

- ЛИСТЯНІ ДЕРЕВА • ХВОЙНІ ДЕРЕВА
- ГОДІВНИЧКИ

ЦЬОГО ТИЖНЯ ВИ:

- обговорите, яка погода буває взимку, який одяг захистить від морозу;
- навчитеся розпізнавати листяні і хвойні рослини;
- поміркуєте, чому деякі тварини нічого не знають про зиму;
- навчитеся робити годівнички.

ПРИКМЕТИ ЗИМИ

- У якій частині малюнка зображено зиму?
- Як ви про це здогадалися?
- Які кольори переважають у природі взимку?
- Які звуки супроводжують зиму?
- Що ви уявляєте, коли думаєте про зиму?
- Назвіть якомога більше «зимових» слів (сніг, ковзанка, хуртовина, мороз...).

ЗИМОВІ РОЗВАГИ

Взимку — друзі дітвори,
з вітерцем біжать з гори.
Догори самі не йдуть,
їх на прив'язі везуть.

Як замерзне річка й став,
то не ловлять більше гав.
Лід розписують вони,
гостроносі _ _ _ _ _.

Спритні дощечки-сестриці
влітку нудились в темниці.
Як насипав сніг лапатий,
то побігли погуляти.

Леся Вознюк

Об'єднайтеся у дві команди та пограйте у гру.
Для цього:

- Пригадайте і запишіть якомога більше зимових розваг.
- По черзі називайте одне з того, що ви записали. Повторювати не можна.
- Виграє команда, яка закінчить останньою.

ПЕРЕПЛУТАВ

Сніг, мороз, зима надворі,
йде Андрій на ковзани.
Одягає босоніжки
і з футболкою штани.
— Ти куди зібрався, синку? —
здивувалися батьки.
Й ви, малята, поміркуйте:
що зробив він навпаки?

Леся Вознюк

- Яка погода буває взимку?
- Допоможіть хлопчикові вибрати одяг відповідно до погоди.
- По черзі скажіть, який ваш улюблений зимовий одяг.

РОСЛИНИ ЗИМОВОГО ЛІСУ

Зимовий ліс схожий на казку. Листяні дерева — дуби, берези, клени — скинули своє листя і вдягли прикраси зі снігу та інею. Сосни і ялинки залишили собі зелене вбрання — хвою. Через це їх називають хвойними і вічнозеленими.

- Знайдіть на малюнках листяні і хвойні дерева.
- Які дерева називають вічнозеленими? Чому?
- Яке листяне дерево найлегше впізнати за корою?
- На яких деревах ростуть шишки?

СОРОЧИНІ ВИГАДКИ

Скорочено

Був холодний осінній ранок. Виповзла черепаха на луг. Раптом чує — хтось гукає її. Глянула черепаха вгору, бачить, а то на пеньку сорока сидить.

— Добридень, сороко-білобоко, — відказала черепаха. — Чого це тебе сюди занесло?

— А я летіла й тебе побачила. Думаю: ти чи не ти? Вже стільки пташок полетіло в теплі краї, від зими втекло. Як же ти од неї втечеш, коли за день навіть он до того дерева не доберешся?

— Дурниці ти верзеш. Яка там ще зима! Звідки вона?

— Як яка? Холодна, з морозами. Вся земля вкривається снігом, і нема чого їсти.

— Снігом, кажеш, земля вкривається? — перепитала черепаха і замислилась. — Щось не пригадую такого. Ось уже скоро тридцять років живу, а ніякого снігу й не бачила... Недаремно всі тебе звать плетухою: хтось пустив поголоску, а ти й підхопила.

— Як ти смієш таке казати? — скипіла сорока і забігала по пеньку. — Минулого року я на власні очі бачила сніг! Він такий білий-білий і пухкий, м'якіший за мох. А холоднеча... Нікуди від неї не сховаєшся, скрізь допече. Лапки мерзнуть, і їсти нічого. Жах!

— Не вигадуй, — мовила черепаха. — Глянь, скільки всякої їжі навколо. Куди вона подінеться?

— А, так! Ну гаразд, ти скоро дізнаєшся, що таке зима. І наплачешся! — вигукнула ображена сорока й полетіла до лісу...

Олег Буцень

- Чому черепаха не знає, що таке зима?
- Які ще тварини впадають у зимову сплячку?

ТВАРИНИ ВЗИМКУ

Багато лісових мешканців нічого не знають про зиму. В норах і барлогах сплять ведмеді, їжаки, кроти, миші. Сховалися на зиму комахи. Відлетіли у вирій шпаки, лелеки, журавлі, зозулі, солов'ї, дикі гуси та качки.

Але в лісі навіть узимку не порожньо. На снігу можна побачити сліди білок, зайців, вовків, лисиць, лосів, а також синиць, снігурів, сойок, сорок і ворон, які зимують у наших краях.

- Яких звірів можна зустріти в зимовому лісі?
- Які з них роблять запаси на зиму?
- Які змінюють узимку колір чи густоту хутра?
- Яких птахів можна зустріти взимку в містах і селах?

ГОДІВНИЧКИ ДЛЯ ПТАХІВ

Зима є найважчою порою року для птахів. У холоди непросто знайти їжу, тому добрі люди підгодовують їх насінням, крихтами хліба, сухофруктами, несолоним салом, яблуками. Щоб зручніше було годувати птахів, роблять годівнички. Це дуже просто, і ви можете зробити годівнички з допомогою дорослих.

Вам знадобляться:

- чистий пакет з-під соку або молока;
- шматок капронової мотузки чи дроту;
- лейкопластир;
- ножиці.

Зимові свята

- РІЗДВО ХРИСТОВЕ • ДІДУХ
- КОЛЯДКИ • ЩЕДРІВКИ

ЦЬОГО ТИЖНЯ ВИ:

- пригадаєте, які є зимові свята;
- дізнаєтесь, як святкують Різдво в різних країнах;
- створите ялинкові прикраси;
- ознайомитеся з правилами безпеки біля ялинки;
- обговорите, як приймати гостей.

ЗИМОВІ СВЯТА УКРАЇНЦІВ

19 грудня, у День Святого Миколая, діти знаходять під подушкою особливі подарунки — миколайчики.

25 грудня — частина українців святкує Різдво Христове.

1 січня в Україні зустрічають Новий рік. Головною окрасою цього свята є ялинка, яка супроводжує всі наступні зимові свята.

6 січня люди готуються до Різдва, в оселі ставлять оберіг — дідух, який є символом добробуту.

7 січня — Різдво Христове, молодь співає колядки та носить різдвяну зірку.

13 січня — Щедрий вечір, молодь співає щедрівки, а господарі пригощають її смаколиками.

14 січня вранці йдуть посівати до хрещених батьків та рідних.

Миколайчик

Новорічна
ялинка

Дідух

Щедрівки

Різдвяна зірка

Обряд
посівання

- Символом якого свята є миколайчик (ялинка, дідух)?
- На яке свято співають колядки, а на яке — щедрівки?
- По черзі скажіть, яке зимове свято вам подобається найбільше і чому.

ЛЕГЕНДА ПРО СВЯТОГО МИКОЛАЯ

Колись давно жив хлопчик. Звали його Миколай. Хоч батьки його померли рано, та залишили синові великий спадок.

Миколай мав добре серце і мудрих учителів. Вони навчили хлопчика допомогати людям і ніколи не хвалитися цим. Під покровом ночі він збирав мішок із харчами, грошима та одягом і підкидав подарунки у вікна нужденних.

Минули роки. Миколай виріс, став священиком. Усі любили його за доброту і мудрість. Особливо добрим був Миколай до дітей. Щойно дізнавався про дитину в біді, одразу йшов до неї з добрим словом і подарунками.

Як помер Миколай і представ перед Господом, той спитав його:

— Чого ти бажаєш, Миколаю, в нагороду за гідне життя на землі?

— Нічого не бажаю, — відповів Миколай, — тільки дозволь мені, Боже, час від часу сходити з неба на землю й відвідувати дітей.

Усміхнувся ласкаво Господь і виконав прохання Миколая.

Відтоді у ніч з 18 на 19 грудня туди, де живуть діти, нечутно приходить Миколай і так само нечутно кладе переважно під подушки, а іноді у черевички сплячої малечі жадані подарунки — миколайчики.

* Напишіть листа Святому Миколаєві. У ньому:

- розкажіть, що доброго ви зробили цього року;
- намалюйте малюнок для Святого Миколая;
- запросіть його до себе в гості;
- напишіть своє прохання.

Попросіть дорослих надіслати листа Святому Миколаєві.

СВЯТКУВАННЯ РІЗДВА У СВІТІ

Святий Миколай є символом зимових свят у більшості країн світу. Проте називають його по-різному.

Сінтерклаас — Нідерланди

Санта Клаус — Америка

Пер Ноель — Франція

Йоулупукі — Фінляндія

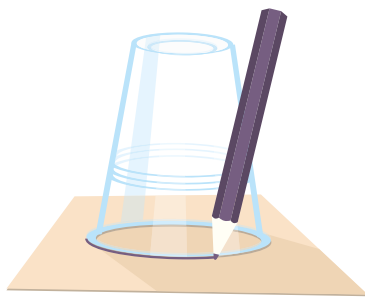
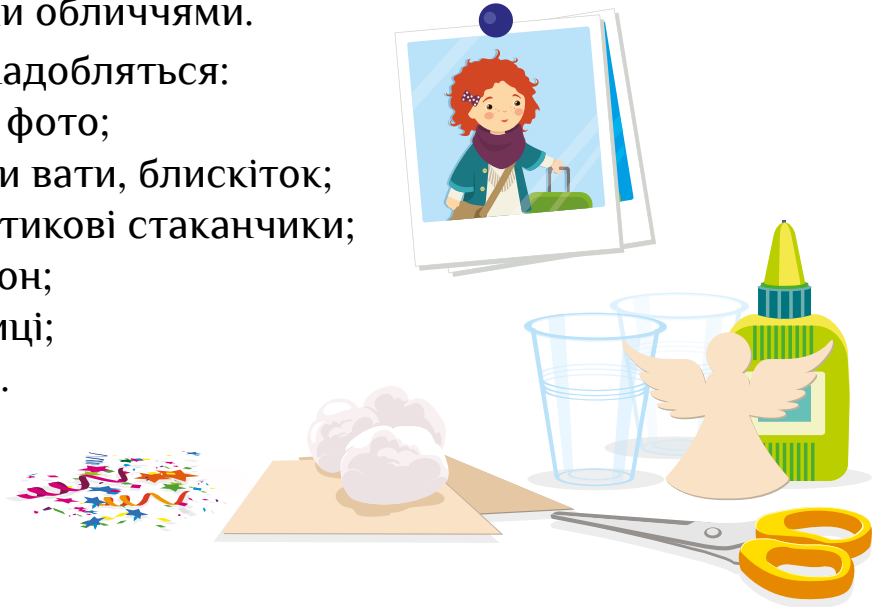
- Як називають Святого Миколая в різних країнах?
- Хто приїздить на білому коні, віслюку, оленях?
- Хто літає по небу?

ЯЛИНКОВА ПРИКРАСА

Звісно, ялинкові прикраси можна купити. Але цікавіше самим створити прикраси у вигляді янголяток із вашими обличчями.

Вам знадобляться:

- ваші фото;
- трохи вати, блискіток;
- пластикові стаканчики;
- картон;
- ножиці;
- клей.

БЕЗПЕЧНИЙ НОВИЙ РІК

Ялинка — головна гостя Нового року. Її прикрашають іграшками, цукерками, гірляндами. Дід Мороз залишає під нею подарунки.

Діти люблять гратися біля ялинки. Але не варто бігати і штовхатися, бо можна перекинути її. Також слід пам'ятати, що ялинка може загорітися від найменшої іскри.

Правила безпеки біля ялинки

- Гірлянду мають вмикати тільки дорослі.
- Користуйтеся бенгальськими вогниками, хлопавами лише надворі й під наглядом дорослих.
- Якщо помітите іскри чи дим, негайно повідомте дорослих.

БЕЗПЕКА НА ПРОГУЛЯНЦІ

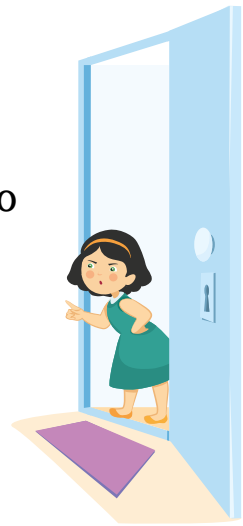
На зимовій прогулянці

- Катайтеся на санчатах на безпечній відстані від доріг і дерев.
- Тримайтесь осторонь будинків, із дахів може падати сніг чи бурульки.
- На прогулянку вдягайте зручний одяг і взуття.
- Біжіть додому перевдягатися, якщо замочили його.

У ГОСТЯХ

У Віті —
день народження.
Ми всі
туди запрошені
і ввечері,
о шостій,
прийшли до нього
в гості.
Нам одчинила двері
мала сестричка Віті
і зразу запитала:
— Хто ноги з вас
не витер?
В нас килим —
не для того,
аби його бруднити!
Ану,
біля порога
знімайте черевики!
Та подарунки зразу
давайте,
я сховаю.
Та кришталеву вазу
не скиньте!
Я вас знаю!..
Ви думаете:
просто

отак ходити
в гості?
А це —
наука справжня,
відповідальна справа!..
І меблі
у вітальні
не мацайте руками,
і пальцями по стінах
не мажте —
будуть плями...
Іще сестриця Віті
щось стала
говорити.
Та ми її
не слухали —
хіба ж це варто
слухать?!
Ми від її
«гостинності»
помчали геть
щодоуху,
бо й справді:
ох, не просто
отак
ходити в гості!

Анатолій Костецький

- Чому гості втекли зі свята?
- Як слід зустрічати гостей?
- Як треба поводитися в гостях?

Навчальне видання

Воронцова Тетяна Володимирівна
Пономаренко Володимир Степанович
Хомич Олена Леонідівна
Гарбузюк Ірина Вікторівна
Андрук Наталія Володимирівна
Василенко Катерина Сергіївна

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Літературне редагування Л. Воронович
Художнє оформлення ТОВ «Видавництво “Розумники”»
Коректор І. Шатунова
Формат 70×100/16. Гарнітура Philosofer.
Друк офсетний. Щільність паперу 80 г/м²
Ум. друк. арк. 10,37. Обл.-вид. арк. 10,37.
Тираж 17 198 пр.

